Artykuły Práwá Máydeburſkiego / Ktore zową Speculum Saxonum.

Z Láćinſkiego Jezyká ná Polſki przełożone / y znowu Drukowáne. Roku 1560.

Cum Gratia et Priuilegio *REGIÆ MAIESTATIS*, cuius exemplum 12 pagina reperies.

IN INSIGNE DOMVS
TARNOVIÆ.

Hæc quicunq; vides cœlestia lumina, Phœben
Tarnouiæ, stella cum radiante, domus.
Cœlestes ea signa viros, natumq́; Patremq́;
Ne dubita, totam deniq; ferre domum.
Dant patriæ tenebris hæc claram sydera lucem,
Orbe nec in toto clarius vlla micant.
Nec nisi tum poterunt extingui, quando peribit
Hoc cœlũ, et quicquid maximus orbis habet.

TRICESIVS F.

Oświecenie Wielmożnemu Pánu / Pánu Janowi Chrystoffowi / Hrábi ná Tharnowie / Kástellanowi Woynickiemu / Stároście Sendomierskiemu / Pánu mnie Łáskáwemu.

Jest ten obyczay / iż ći co Ksyegi á pismá iákie ludźiem potrzebne wydawáią / thedy táką prace swą / komu tákiemu Dedykuią / kthorego rozumieią być they powagi / pod ktoregoby Imieniem pisánie ktore czynią było ludźiem wźietsze / y przyiemnieysze / y ktoryby mogł być tákim rzeczam / ktore piszą / powodem y obroną. A ponieważes W. M. z Domu stárożytnego sławnego / w ktorym záwsze byli Ludźie / Rzecz pospolitą miłuiący / á ktorzy spráwiedliwośći sye dźierżeli / y iey pomagáli / iákoż y czásu ninieyszego J. M. Pan Oyćiec W. M. Pan Sławny /

ktory zá wieku swego áż do tych czásow / y czásu pokoiu / y czásu walki Rzeczy pospolitey sławnie y pożytecznie służył / czego ia pisániem swym vkracam / iż rzecz iáwna á wiádoma ludziem iest. Aby kto nie mnimał że pochlebowáć chce / gdyż o żywych pisáć / o ich vczynkoch / o ich dzieioch / á zwłaszczá o tych / kthorychby dobrodzieystwá vżyć mogł niegdy : thedy sye tákich rzeczy przeto vchrániáią zá żywotá wydáwáć : Bo áczkolwiek kto prawdę mowi o żywych / wszákoż záwisni Ludzie ináczey nie vmieią iedno pochlebstwu przyczytáć : iák dobry á pobożny człowiek gdy złą powieść o żywych słyszy / nienawiści przypisuie. A iż ty Ksyążki ktore ná Polskie przełożono / á przes mie Drukowáne są / około czynienia Spráwiedliwości są / przez ktorey żadna ziemiá / żadne Krolestwo spráwowáć sye dobrze niemoże / Tedy tego potrzebá áby sye Spráwiedliwości czynić kożdy vczył / zá czym iuż wszytko dobrze pochodzi: bo gdzie Spráwiedliwość iest / tá czyni zgodę miedzy Ludźmi / boiaźń złym áby niegrzeszyli: gdzie spráwiedliwości niemász / tám sye dobrze nic dziać niemoże / Bo pismo mowi / Propter iniusticias transferuntur regna de gente in gentē. A thák nie tylko Krolowie / Ksyążetá / ále theż y Senatorowie / y wszytcy ktorzy Rzecz pospolitą

spráwuią /

ſpráwuią/álbo o niey rádzą/máią vmieć Sprá=
wiedliwość czynić/iżby Páná Bogá przodkiem
znáiąc/ nie obłudnie / ále s práwego ſercá go ch=
walili/y iego ſye Náuką ſpráwowáli: Rzecz po=
ſpolitą ſwoie/ieſli chcą iey dobrze ſłużyć/á dobrze
ią ſpráwowáć/áby ią ználi:bo Rzeczy poſpolitey
nieznáiąc/tám dobra á pożyteczna rádá być nie=
może. Bo rádá w kożdey potrzebie/wedle ſpoſo=
bu kożdey ziemie ma być dawaná á czynioná.
Ná przykład:Ktoby chciał rádźić o Polſkich rze=
czach ſpráwuiąc ſye wedle ſpoſobu Weneckiego/
tákże też Weneci / álbo inni ludźie mieli ſye ſprá=
wowáć wedle obyczáiow polſkich/tedyby to ſtáć
niemogło. Trzebá thez ku Spráwiedliwośći y
ku wſzytkim innym rzeczam áby kożdy przełożo=
ny pożytek rzeczy poſpolitey/wiecey miłował niż
ſwoy własny:Abowiem kto wiecey miłuie wła=
ſny pożytek niżli poſpolity/pożyteczny być w Rá
dach niemoże / gdyż łákomſtwo wſzythkim rze=
czam dobrym przekaża/ własne á poććiwe doko=
nánie/przodkiem Spráwiedliwość. Zadne prá=
wá / żadne Sądy niemogą być dobrze ſpráwo=
wány od łákomych/wſzytki złośći/wſzytki roſpu=
ſty/ wſzytki wyſtepy/ będą bes pomſty/gdźie to
może odkupić złotem. Nie ieſt nic ták Swiete=
go/áni ták pobożnego/czego nie zgwałći łákom=

 ſtwo: A

ſtwo: A ták ktorzy w Rzeczy poſpolitey co ſpráwuią/ łákomſtwá ſye bárzo wiárowáć máią. A iż też niegdy pokoy á niegdy walki po ſobie bywáią/ trzebá ſye ſtáráć/ áby y czáſu pokoiu/ y czáſu walki kożdy táki vmiał ſye zgádzáć/ á przychyláć rádámi ſwymi/ ták iáko potrzebá ná ten czás nieſye. Czáſu pokoiu/ naywietſza potrzebá/ áby byłá kożdemu ſpráwiedliwość: á rozeznáwáć/ álbo czynić ſpráwiedliwość bes vmienia Práwá żadny dobrze niemoże: á ták trzebá práwo vmieć. Czáſu walki/ áby miał też náuke y ſpráwe rzeczy rycerſkich/ iákieby mogł/ á pan Bog by mu vmieć dopuſcił: y moc Nieprzyacielſką y ſwoie widząc wedle czáſu ták o Obronie myſlił/ rádził/ álbo ią też ſpráwował/ iákoby rozumiał napożyteczniey być ſwey rzeczy poſpolitey. W rzeczach też tych/ ktore ſye po innych kráioch dzieią/ áby ſye też ſtárał/ żeby wiádomość miał/ iáka być może: ieſliby ſye gdzie indzie co dobrego dziáło/ coby też v nas mogło być/ áby ſye o to ſtárał/ żeby też to v nas było: á coby źle/ áby tego przeſtrzegał/ áby ſye to do nas niewniosło. Thez gdzie przyydzie czynić przymierza/ tráktaty iákie/ odpowiedzi s ſtrony rzeczy poſpolitey/ áby wtym opátrzny vmiał być/ áby Rzecz poſpolita omyłką álbo błedem iákim nie byłá vwiedzioná. A iż tho ſą wielkie á

trudne rzeczczy/trudno á snadź niepodobno/ áby
kto wtym wszytkim doskonáły być mogł/wszák-
że iednák/ im kto wiecey tych rzeczy wsobie ma/
tym też wiecey pożyteczny rzeczy pospolitey iest.
A iż/iákom przed tym powiedział/W. Wiel: M.
s tego domu/ Tego Oycá/wtey Rzeczy pospoli-
tey nászey vrodził sye/ kthemu iże też ma ponie-
kąd wiádomości innych kráiow Krześciańskich
ktore W. Wielm: M. widział: ktemu też roście/
áby niegdy obyczáiem Przodkow swych Rzeczy
pospolitey dobrze służył: Tedym W. Wiel: M.
przeto Dedykował thy Ksyążki/ áby Wielmoż-
noscią swą y przykłádem Oycowskim/ W. M.
Spráwiedliwości strzegł/ y owszem ią działał/
y pomagał iey kożdemu/ thák vbogiemu iáko y
bogátemu. Acz są Práwá rozne/ á wszákoż zro-
zumienia iednego/ tedy theż łácniey rozumieć y
drugie/á zwłaszczá tych/ktorych ludźie pospolicie
á obecnie vżywáią. Bo gdy Oświecona Wiel-
możnosć Wászá bedźie miłował Spráwiedli-
wosć/bedźie miłował páná Bogá/ktory dał ná-
uke/ Bedźiesz miłował páná Bogá ze wszystkie-
go sercá.etcet. Bliżniego swego iáko sam syebie/
á wtym zależy wszytek Zákon: á też to przyrodzo
ny iest zakon/ Czegobyś nierad ábyć czyniono/
tego nie czyń drugiemu. Nie radby żadny/ áby

krzywde miał/

krzywde miał/nie ma iey thez czynić nikomu. A krzywdá bywa czynioná / nie tylko ze złości/ ále też y z nieumieietności/ á Práwo vmieiąc/ może nikomu nie skrzywdzić/gdy iedno then co sądzi/ álbo rádzi / wedle Práwá czyni. A przetho ty Ksiąszki Jáśnie Wielm: W: M. posyłam potrzebne ku Sądom / á proszę pokornie / áby W: Wielm: M. te pracą rąk moich / iáko od Służebniká swego naypowolnieyszego/ raczył wdzięcznie y w obronę swoie przyiąć.

W. Wielmoż: M.

Powolny służebnik/

Lázarz Andrysowic.

Przemowá ku Czytelnikowi.

ACzkolwiek wiele Artykułow opuszczono kthore w Práwie są / á nieczesto áni záwsze sye przytráffuią / Drugie też nie są potrzebne ku spráwam Obywátelom tu Koronnym: niektore też nie thák szeroce opisáne / iáko w Práwie stoią. Wszákże ták wszytko nápisano / iż kożdy wyrozumie / iáko ktorą rzecz skázáć ma. A gdzieby też thego potrzebá / thedy w Łácinskim Exemplarzu to naydzie coby sye opuściło ex industria: telko ty są opisáne Artykuty / ktore pospolicie á obecnie sye przygadzáią / á o ktore lu-

dźie obecnie przed Sąd przychodzą/
á do Práwá sye vciekáią. A przeto
áby w Miásteczkach/ gdźie dobrych
Práktykow niemáß/tákże też Szlá-
chtá/ y Vrzednicy/ ktorzy Imienia
spráwuią / á miedzy Ludźmi á pod-
dánymi Spráwiedliwość ich roze-
znawáią/áby rzeczy ty ktore sye obe-
cnie miedzy ludźmi przygadzáią / v-
mieli á wiedzieli iáko sądźić / á sprá-
wiedliwość vznáwáć máią/ Aby nie
z głow sądźili/ále wedle Práwá pisá
nego/gdyż kożda rzecz kthora sye we-
dle porządku z práwá dźieie/tedy sye
spráwiedliwie dźieie/ á co nie wedle
práwá/to iuż krzywdá á niespráwie-
dliwość: y z dobrym sumnieniem to
być niemoże/gdy kto nie wedle Prá-
wá sądźi/bo sye może omylić y obłą-

dźić/á z-

dźić/ á z niewinnego winnego vdźiá-
táć/ á z winnego niewinnego/ Albo
temu przyſądźić/ ktho do czego ſprá-
wiedliwośći niema / á tego odkázáć
kthory ſpráwiedliwość ma: O co ſye
trzebá páná Bogá bać/ ktory roſka-
zał ſpráwiedliwie Sądźić: Iuſtè iudica-
te filij hominum, y ná drugim mieyſtcu/
Dum tempus accepero, iuſtitias ueſtras iudicabo.
A ták kto ſye niechce omylić/ tedy ſye
práwá piſánego dźierżeć/ á wedle ie-
go ſądźić. Ták czyniąc/ nikomu ſye
w iego ſpráwiedliwośći nieublizy/ á
ſumnienia też złego nie będźie mieć
potrzebá/ poniewaz tho ieſt
Regula Iuris, Quod Iure
fit, iuſtè fit.
&c.

Priuilegij à S.M.R.POlonorum concessi, ne quis per ignorantiam laboribus nostris nocendi occasionem arripiat, tenorem hîc inseruimus.

SIGISMVNDVS AVGVSTVS

DEI GRATIA REX POLONIÆ, MAGNVS DVX LITHWANIÆ, RVSSIÆ, PRVSSIÆ, MAZOVIÆ, SAMOGITIÆ, &c. DOMINVS ET HÆRES.

NOTVM facimus tenore præsentium Vniuersis & singulis quorum interest aut intererit. Cum fidelis dilectus Lazarus Andreæ Typographus, Nobis reuerenter exponi fecerit, se constituisse in communem vtilitatem suis proprijs Impensis imprimere Libros quosdam vtiles, ad publicè edendum, & petierit, vt consensu Nostro id fieret, publico commodo consulere volentes, id ei concessimus, vt qui libri ei oblati fuerint magni vel parui, siue Latini, siue Græci, siue Hæbraici, aut etiam lingua Polonica, aut Hungarica cõscripti: eos nullo impediente Typis mandare possit,

vel ipse vel filius ipsius Ioannes: ita tamen vt subiaceant Legib: & consuetudinibus in hac Impressoria arte de iure obseruari solitis. Nos etiã consulere indemnitati eorum uolentes qui magnis suis impensis cõmuni vtilitati prodesse student, ideo et præfatum Lazarum ipsiusq; filium Ioannem PRIVILEGIO & Edicto NOSTRO REGIO munimus, & tenore præsentium pro NOSTRA authoritate edicimus, Statuimus, & districtè inhibemus, ne quis Typographus, seu Impressor, seu Bibliopola, mediatè vel immediatè Nostro Regno subiectus intra Decennium audeat imprimere, vel imitari, vel diuendere, siue hîc siue extra Regnum, Libros excusos à præfato Lazaro seu filio eius: sine expresso alterutrius consensu. QVI secus fecerit, præter amissiõem librorum, hic per æmulationem impressorum, mulctam quoq; sex marcarum, auri puri, pendere irremissibiliter tenebitur: Cuius mulctę medietas Fisco Nostro cedat, altera prefato Lazaro, vel Ioanni filio eius legittimo. In cuius rei Fidem & Testimonium SIGILLum Nostrum præsentibus est appensum. DATum Vilnæ, tertia die Aprilis. Anno DOmini, Millesimo, Quingentesimo, Quinquagesimo Octauo. Regni Nostri, Vigesimo nono.

Reyestr dla tácwiey=szego náleźienia rzeczy ktorey komu potrzebuiącey.

O Dźieciach

Poczynáią ſye Artykuły Práwá Máydeburſkiego.

Naprzod o Spadkach á o Bliſkoſciách.

W Rodzáiu poki ſą ći co idą ná doł/ iáko Synowie/ Bráćia/ Syoſtry/ ieden po drugim/ Bo ſą w iedney Liniey/ Dziewki/ Wnękowie/ Práwnękowie/ poki iedno proſtey Liniey oſtawa w rodzie: ći biorą Spadek ieden po drugim : Ale gdy tych nieſtánie/ co idą proſtą Linią/ Tedy przed tymi bliżſzymi co z boku idą/ biorą ći/ ktore zową po łácinie Aſcendentes, iáko ieſt Oyćiec / Mátká/ Dziad/ Bábá.etcet. Ci biorą ſpadek przed tymi przyrodzonymi / co z boku przychodzą/ á nie s proſtey Liniey rodzáiu idą. vt de hoc Speculo Saxonum lib:1, Artic: 17. Et Iure Mun:art:63.

MIedzy Pobocznymi / y Stryy y Wuy / albo Ciotká przychodzą po spadek / Tedy kthorzy są iednákiey bliskośći rowni sobie w rodzie / biorą iednáko spadek przed dálszymi : Wszákże Synowcy / Syestrzency / ktorzyby zostáli / po Rodzicách swych / máią to Práwo rowno s Stryymi / y s Ciothkámi / iákoby thež byli żywi Rodzice ich / máią też bráć spadek rowny / thyle ileby ná Oycá álbo ná Máthke ich przydź miáło : Bo Rodzice ich práwo im swe przyumierá-ią. Speculo Saxonum lib:i, art:17. Et Iure Muni: art:66. in Glosa. Et Spec: Saxonum lib:i, arti:5.

WNekowie gdy ostáną po Dziádu / gdy im też Oyćiec vmrze / w Dziedzictwie s Stryymi / y s Ciotkámi z dawná y teraz bráli dział / á Wnekowie po dziewkách niebráli: A wszákoż tho iuż skázono / y ták iuż po Dziewkách / iáko po Syniech biorą bliskość Wnekowie. Abowiem nie iedno Mężczyzná álbo Białagłowá / sámy ku rozmnożeniu rodzáiu / Ale iáko Bog / y Mężczyzne y Niewiásthe stworzył / ku rodzáiowi / Ták też oboim w bliskośći imienia ma być rownosć záchowaná. Spec:Saxon: lib: i, arti:5. Et ad idem lib:ij, arti:20. Et lib:i, art:3. et artic:17. Et Iure Muni: arti:63.

Potomstwo

NOtomſtwo ieden po drugim tedy ſye iuż w ſyodmym rodzáiu kona. Bo thám iuż rodzay przeſtawa. Speculo Saxon:lib:i,art:3.

ZOne z Dźiećmi gdy ktho po ſobie zoſtáwi Mátke ich / kiedy ty Dźieći zeydą przez plodu/ á Mátká ich ie przeżywie/ tedy nikomu nieprzyumrą / y nikt inny niebedźie po nich ſpadku brał w Dźiedźicznym ich imieniu / iedno Mátká ich własna. Speculo Saxo:lib:iij,artic:38.

DZieći ktore ma ktho z nieſlubną żoną / ieſli ią po tym poymie/ tedy iuż tákie Dźieći ſą iáko y ty / co ſye w Małżeńſtwie vrodzą/ y biorą Dźiedźictwo z tymi/co ſye z Małżeńſtwá národźiły. Bo iuż Małżeńſtwo ácz ſye pothym ſtánie vczyni ie iáko z poſlubney żony. Speculo Saxonum libro i,articulo 51.

IMienia áni Dźiału nie biorą z Bráćią Kárłowie áni kárlice/ ſzaleni/głuchowie: ále ſye tákimi opiekáć máią. Speculo Saxonum lib:i,arti:4.

MAż gdy vczyni żenie ſwey Dożywoćie ná imieniu/ ieſliby Dźieći iey pomárły/ kto-

rym ono imienie náleżáło : tedy tákie Dziedzictwo álbo Włosnosć po nich przypada Máthce ich/ ktorey w łono tákiego imienia swego przyumieráią. Iure Municip:arti:57.

Rzeczy kthoreby zostáły po kthorym Rzemieslniku / á zwłaszczá ku rzemieslu należące / tedy nie idą ni ná kogo innego/ iedno ná potomki álbo bliszsze. A żoná do tego nie ma nic áni to do Gierady przysłusze : oprocz thego Naczynia / ktorymby sámá żoná robiłá / tedy tho ku Gieradzie przysłusze / iáko iesth Tkáckie naczynie. Iure Muni:arti:23, in Glosa.

Potomkowie kthorzy po Oycu álbo po Mátce ostawáią / ktorzy nie są z imienia odpráwieni/ zá żywotá Rodzicow swoich/ Tedy biorą imienie przed thymi / kthorzy iuż są od swych Rodzicow odpráwieni/że iuż wezmą odpráwe od nich zá cześć ich / áże iuż mieszkáią kożdy ná swym chlebie. Speculo Saxon:lib:ij,art:20. Et lib:i,arti:13.Et Iur:Muni:arti:57.

☞ A iesliby thácy odpráwieni / chcieli dział mieć / wszythko pod przysyegą powinni położyć co wzieli / á wszythko w dział puscić. vt de hoc Spec:Saxo:lib:i,art:13. Y powinni ie bedą s sobą w dział wpuscić / ci co nie byli odpráwieni : oprocz żeby

procz żeby ſye vkazáło/ żeby ſye przed tym z imienia wyrzekli/tedy dźiału bráć nie mogą. Wypiſano też rzeczy/ kthorych nie powinni kłáść w dźiał/ći co ſą iuż odpráwieni : iáko gdy co kthory po żenie weźmie/álbo gdźie Oyćiec álbo Matká dádzą Synowi álbo Dźiewce ſzáthy/y inne rzeczy / poki w zdrowiu ſą. Co theż zyſzcze álbo wyſłuży ná Walce. etcet. vt de hoc Speculo Saxon: lib: i, articu: 10. Et Iure Muni: artic: 57. Et Specu:Saxon: lib:ij, articu:20.

POtomkowie ktorzy oſtáną w imieniu/ieſli ieden s nich vmrze: Drudzy ktorzy zoſtáną Bráćia álbo Syoſtry dźielą imienie miedzy ſye. Ale ſye to rozumie / gdźieby Máthki żywey nie mieli / ná kthorą po Dźiećiach imienie ſpada/ gdy kthore z iey Dźieći zeydźie bes płodu. Iure Muni:artic:57.

IMienie gdy miedzy ſobą Bráćia álbo ſyoſtry dźielą/ Stárſzy dźieli/Młodſzy wybiera. Speculo Saxonum libro ij,artic:29.

GDy vmrze Niewiáſtá / Imienie iey ná Dźieći przypada. A ieſli Dźieći iey pomrą / tedy ono imienie ná Oycá ich przypada: á przyrodzeni s ſtrony Mátki/ po tákich dźiećiach

nie biorą spadku/gdy Oyćiec żyw/iedno Oyćiec: toż też y o Mátce ma być rozumiano / że po tákich Dźiećiach nie bierze nikt spadku iedno Oyćiec y Mátká póki żywi : gdźie ieden s nich zeydźie/ bierze drugi s tych : iáko sye to nápisáło. vt de hoc Speculo Saxonum libro 1, articulo 17. Et Iure Municip: articulo 63.

Vmrze ktho/kthory niema áni Bráciey áni Syostr rodzonych z oboich rodzicow: tedy bliszszy/co są w rowney Liniey/ták z Rodzáiu Oycowskiego iáko y Mátczynego / rownym práwem biorą imienie kthorego im przyumrą. Speculo Saxo:lib:1,artic:17. Et Iure Mun: art:63

IEsli kto spadek bierze / ktory iest z innego práwá/z inney Iurisdiciey: ma postáwić Rekoymie álbo sye vyśćić / iesliby ktho bliszsy ozwał sye do thego imienia / á odźierżał ie s práwá / iż to co bierze ma zásye wroćić. A to iest s práwá y z zwyczáiu/ dla vchronienia ná potym trudnośći.

Dźiećinne wszythki rzeczy ktore w imieniu Dźiećinnym zostawáią/ thedy ták Meżczyzny iáko Białegłowy rowny spadek y rowne práwo máią: oprocz Gierády á Hergiewetu.

Speculo Saxonum libro i, Articulo 27.

Ci ktorzy w Potomſtwo iákie wchodzą / że biorą imienie / álbo Dziedziczne : álbo Niewiáſty ktore biorą Gierade / álbo Potomkowie / co przychodzi ná nie Hergieweth / tedy to czynić powinni: Naprzod kto Dziedzictwo bierze / długi powinien płáćić. Spec:Saxo:lib:i, arti:6. Gierade Niewiáſtá kthora bierze / powinná łoże vſtáne dáć Mężowi vmárłey żony : po kthorey Gierade bierze. Speculo Saxon: libr:iij, articu:38. Kto bierze Hergiewet / to ieſt zbroie / bliſzſzy ktoremu ſye doſtánie Miecz / tho ieſt ſtárſzy miedzy Bráćią / ten iáko Opiekun powinnosć te ná ſobie nieſye że powinien w Sądzie bronić Syeroty tey ktorą ſye opieka. Iure Municip: articulo 26. Et Articulo 49.

Ruchome rzeczy / Mąż po żenie bierze / y iemu ich przyumiera / oprocz Gierady / gdźieby thego nie oddálá zá żywotá s przyzwolenim Mężowym. Speculo Saxonum libro i, articulo 31. Et libro iij, articu:76.

O Niewiástach / y o Dziewkach / á o Gieradzie.

Mąż po żeniney Smierci / wszytki rzeczy rucháiące bierze: oprocz Gierady / the bierze co nabliszsza w rodzie vmárłey niewiásty: mimo thez własne Syny iey / bliszsza w rodzie Gierade bierze / y nie może iey nikomu áni Meżowi Testámentem oddáć / á od bliszszych w rodzie oddalić: á inne rzeczy ruchome thedy Mąż po żenie bierze. Speculo Saxon: libro iij, artic:76. Et artic:80. Et Speculo Saxon:libro i, artic:31.& artic:20.

GIeradá to iest / co ty rzeczy do niey przysłuszáią / Száty niewieście / kráiáne álbo iuż poczete / Sukno álbo Płotno / y ty rzeczy ktore ku niewieściemu vbiorowi náleżą / álbo czego zá Meżá vżywáłá. Ale gdzieby Mąż kupczył suknem / álbo płothnem / chociaby poczete było /

tedy to nie idzie żenie ále Potomkom/ álbo bliższym vmárłego / thylko sye rozumie o tych rzeczach kráiánych / kthoreby nie ku kupiectwu náleżáły / ále thylko ku chodzeniu á vżywániu domowemu. ¶ Też do Gierady przystuszáią / konie ktorymi robiono/krowy/wieprze/ y inne rzeczy/iáko gesi/ kury/ skrzynie/ skrzynki máłe/ złoto ná niciach/ wezgłowia/ poduszki/ prześcierádłá / rzeczy łáżienne/ len / pierśćienie / ktorych zá Męża vżywáłá/ wience / Ksyegi/ ná ktorych sye Niewiásty modlą/ zwierciádłá. Iure Muni:arti: 23. et artic: 57. Et Spec:Saxo: libro i, articulo 24.

Dziewká ktora ostawa w domu/ v Rodżicow/ á niewypráwiona od nich/ tedy po Mátce bierze Gierade : á tá co iuż wypráwioná / niema sma bráć Gierady dla tego/ iż thá co iuż wypráwioná/wzięłá iuż wypráwe swą/ á tá czekáłá/ y ku szkodżie y ku pożytku : Bo snadźby też tákich rzeczy nic nieostáło:A ták cokolwiek tákich rzeczy weźmie / niepowinná thego s Syostrą dżielić. Spec:Sax:lib:i,artic:5. Et Spec.Saxo: libro ij,articu:19.Et libro i,articulo 13.

Mąż żony swey száthy / iesliby zá iey zdrowia / álbo żywotá zá potrzebą zástáwił/ potym żoná vmrze / á bliższa domaga sye Gie-

rady: Mąż powieda że zá potrzebą zá zdrowia żony swey száthy záſtáwił y pieniądze w chorobie iey ſtrawił: bliſzſza by ſye przedſye dopiráłá/ gdyż ſye zna/że on záſtáwił/á nie żoná iego: ieſli ma doſyć czynić zá tho álbo nie: Mąż przedſye to powieda co pierwey/że zá potrzebą/á zá zdrowia żeninego záſtáwił/ áże ią thym żywił: ieſli Mąż może dowieść onym v kogo száthy záſtáwiono/że zá zdrowia żeninego száthy záſtáwił: tedy tá ktora ſye Gierady domaga/ ma sámá ſobie wykupić:á Mąż wtym niepowinien szkodowáć. vt de hoc Speculo Saxo:libro i, articulo 24 A iż ná potrzebe żenine to vtrácił/á záſtáwił: ieſli mu nie wierzą/ przyſyegą tego ma podeprzeć/ że ták ieſt. Iure Munici: Articulo 23.

NIewiáſtá gdżieby oddáłá Gierade ná śmierthelney pościeli/ poniewaź nie może nic czynić bes Mężowego przyzwolenia: A ták Mąż ma opátrzyć/áby ſye nic ku szkodżie iey potomſtwu niedziało: A gdżieby ſye ſtáło/ powinien o to odpowiedáć. Bo iáko Mąż żone powinien w chorobie opátrzyć/ we wszytkich potrzebach/ták też powinien opátrzyć/á niedopuścić/ áby ſye co ſtáło/ku szkodżie Potomkow w tych rzeczach ktore po śmierći iey ná nie przypadáią. Abowiem żoná oprocz Mężowey woley

áni żadna

áni żadna syerotá kim sye opiekáią/niemogą nic dáć/bes woley swego Opiekálniká: á coby sye w tey rzeczy szkody stało / tedy Opiekun powinien to opráwowáć/iáko o tym Speculo Saxon:lib:ij, artic: 38. Nniewymowi sye tym Opiekun / żem nie był/álbom niewiedźiał / gdyby sye syerotam szkodá stálá : Bo powinien wszythko opátrzyć/ aby prze iego niedbáłość / á nieopátrzenie sierocie/ktorą sye opieka szkodá sye niedźiálá. A co sye Gierady dotycze/ Tedy iesli odpowie że nie był/ niewiedźiał: y niżli doma był / tym iuż były thy rzeczy przes kápłaná wyniesyone/ kthoremu tho żoná dálá/dla miłosyernego vczynku: tedy bliższy bedźie Práwem thego odiydź / á niżli go mają w tym pokonáć : A Gierady to iesth tych rzeczy / iuż nie v Meżá/ ále v tego v kogo rzeczy są ma bliższa dochodźić.Speculo Saxo:lib:i,arti:11. Et Iure Muni:art:23. Et Specu:Sax:lib:i,artic:24.

GIerady iáko sye nápisáło / że żadny niema bráć iedno bliższa Niewiásty they/ ktora iey odumiera. A iesli niewiastá/ po kthorey Gieradá ostánie/ nie ostáwi Dźiewki po sobie/á ma Syná żaká ktoryby iuż ákolitem był/ten bliższy bedźie Gierade wźiąć niżli syostrá Mátczyná/ álbo inna bliższa. Ale gdyby sye zásye w inny stan odmienił / thedy powinien zásye Gie-

rade wrocić. Jeslizeby Dziewká byłá / á Syn też żak Akolit/rowno táki Brát s Syostrą Gierádę weźmie/ iáko o tym Speculo Saxon:libri,articulo 5. A iáko przychodźi ná bliszsze po Niewieście Gieradá/ták iáko iuż opisano/ co ku niey przysłusze: ták też po Mężu gdyby Synow niemiał/na iego bliszszego przychodźi Hergiewethe/tho iest Miecz / zbroiá / co naylepsza ná iednego człowieká/ Koni co lepszy s Syodłem. O ty wszythki rzeczy gdyby Wdowe vmárłego Mężá żone winiono/ Czegoby s tych rzeczy niemiáłá/ przysyega odeydźie. A gdźieby ich kilko było Bráciey rownych w práwie ku thym rzeczam/ Stárszy Miecz weźmie / á drugiemi rzeczámi rowno sye dźielić będą. Spec:Saxo:lib:i,artic:22. Et Iure Muni: artic: 25. A tych rzeczy nie zową nigdy inedy/Gieradą álbo Hergiewethem/ iedno po śmierci tych/ ktorzy tego odumrą: dla tego / iżby wiedźieć co bliszszey álbo bliszszemu ma być dano/ á co ná nie przychodźi. Bo zá żywotá/nie zową iedno kożdą rzecz swym imieniem/ Száty szátámi/Zbroie zbroią:y wolno poki żyw kto swym száffowáć/ vt de hoc Iure Mun:art:23.

☞ Niesli kupi Suknią dźiś / á potrzebá mu iutro/może ią przedáć ku swey potrzebie. Tákże też Mąż zbroie: tylko ná smiertelney pościeli oddáć tego nie może / co zá żywothá máiąc / á dobrego

zdrowia

zdrowia miał á chował áž do choroby: A ták w chorobie thego vtrácić nie ma áni može/ y nikomu oddáć ku szkodzie tym ná ktore to przypada/ y po śmierci iego niema nikth thego bráć iedno bliszszy iáko sye nápisáło. Iure Municip: artic:65.

Gierady áni Dziedzictwá žoná Mežowi niemože wzdáć/ bes przyzwolenia Dziedzicow/á Potomkow. Tákže thež Mąž ženie. Speculo Saxonum libro i, articu:31. Et Iure Municip:articulo 65.et articulo 26.

ZOná iesli ma od Mežá swego zápisáne opátrzenie do žywotá/ iáko tho zową Łácinskim iezykiem/Prouisionem vitæ, Tedy žywnosć domową / coby ią ku žywnośći ná ieden rok nágotowano/ przychodzi iey wszythkiego połowicá. A gdzieby tákiego opátrzenia do žywothá niemiáłá / Tedy vžywáć thego ma / iedno poty poki w imieniu syedzi/ á poki iey z imienia Dziedzicy niewypráwią. Speculo Saxo:lib:i,artic:22. Et articulo 24. Et Iure Muni: articulo 24.

ZOná ktoraby po Mežu swoim ostáłá brzemienna / ná pogrzebie Mežá swego / álbo tež trzydziestego dnia po tym/ ma tho vkázáć/že iest brzemienna. A gdy sye tákie Dziecie vrodzi/

po Oycowskiey śmierći/ gdźieby Dźieci Mężá iey/ temu tho posledz národzonemu/ częśći iego dáć niechćiáły/ Tedy ma dowieść czterzmi Mężmi/y dwiema niewiástámi/co iey w połogu służyły przy národzeniu tego Dźiećiećia: ktore dźiećie ieśli vmrze/ Mátce w łono przyumiera. A gdźieby do Kośćiołá doniesion pothym vmárł/ thedy w tákiey mierze/ Káplani/ Mniszy/ Niewiásty świádczyć mogą/ że go żywego widźieli: A thák s tąd máią bráć ráde Niewiásty/ áby przy pogrzebie/ álbo trzydźiestego dniá opowiedźiáłá/ że ią Mąż brzemienną odumárł: á Niewiástá może płod nośić w żywoćie dźieśyeć mieśyecy y dwá dni á nie dłużey. Speculo Saxo:lib:i, articulo 33. Et Iure Municip:articulo 96.

GDyby ktho Málżeństwo z żoną brał/ s ktorąby pierwey nie mieszkał/ iżby ią z brzuchem poiął/ Tedy ten płod kthory sye vrodźi/ gdy w Małżeństwo wstąpią przed czásem/ thákże też kthore sye vrodźi po śmierći Oycowskiey pozniey/ tedy nie są zupełnego práwá áby bráły spadek z innemi dobrze národzonemi. Speculo Saxonum lib: i,artic:36. Et Iure Mun:art:96.

ZOne gdy Mąż poymie/ á śnią nic nie weżmie/ sámby też nic niemiał/ á pothymby sye

społu do=

społu dorabiáli / tedy żoná po meżowey smierci czwartą cześć bierze y Gierade / á trzy cześci ná potomki Meżowe. vt de hoc Iure Municip: Articulo 22. Et Speculo Sax: libro i, arti: 21. et art: 24.

ZOná poki Mąż żyw niema władzey / áni w poságu / áni w stráwnych rzeczach / to iesth in vtensilibus, Ale wszytko v Meżá zostawa / áż po smierci Meżowey / toż bierze. Iure Municip: Articulo 24. (:) (:) (:)

NIewiásty żadny przeswiádczyć niemoże: ale bliszsza sye sámá odwieść / gdy ią o co winnią. Specu: Saxon lib: i, art: 46. Et lib: ij, ar: 63.

NIewiáste álbo Dziewke ktoby zgwałcił / Tedy táka / ktoreyby sye to stáło / ma to zá rázem obwołáć / y przed vrzedem opowiedźieć. A iesliby w Polu álbo w Lesye sye iey tho stáło / Thedy s kimby sye podkáłá / ma swoy gwalth swiádczyć / y ma idź do Wsi álbo do Miásteczká bliszszego / á tháin ma swoy gwalt obwołáć / opowiedźieć y oswiádczyć. A táki káżdy gwałtownik / by thez iáwnie podezrzáną Niewiáste zgwałcił / thedy ná gárdle ma być karan. Speculo Saxonum libro ij, articulo 64. Et Iure Municip: articulo 38.

NIewiáſty máią mieć opiekuny/ ku ſpráwowániu wſzythkich rzeczy: Abowiem przodkiem dla thego że swiádectwem nie mogą być pokonáne. Wtore że przez ſye/ iedno przez Opiekuná/nie mogą nic zápiſáć/álbo dáć:áni też w ſwey odpowiedzi/ nie mogą ſzkody żadney mieść. Też práwá vmieć niepowinny: á iżby ich też do Sądu niepowłaczano/ A thák ie w tym czczą/ gdyż kożdy woli Mężczyzne o kthorąkolwiek rzecz vpomionąć/niżli Niewiáſtę/y swiádectwem go przyſtoyniey pokona/niżli Niewiáſte: dla tego że ſye Niewiáſty ſzkody ſtrzedz nieumieią. Speculo Saxonum libro i,articulo 46.

NIewiáſty w Práwie rzeczy mowić niemogą/ áni ſámy przes ſye nic czynić/ iedno przes Opiekuná. Speculo Sax:lib:ij, articu:63.

NAż żenie gdy viſci rękoiemſtwem/ że iey ma opráwę vczynić/ gdy mu Poſág po niey dádzą/wtym niewiánowawſzy iey vmrze: żoná zoſtáła po nim/vpomina rękoymie/ rękoymie ácz niepzą że ręczyli/ gdy poſag zápłácą. A ponieważ poſágu nie zápłácono/ tedy iey też opráwá nie ma być prze niezápłácenie poſágu vczynioná: Ná co bliſzſza oná Niewiáſtá ſamo-

ſyodmá dowieść / że poſag po niey dano / á záplacono: á niżliby przeciw iey dowodźić miano / że niedano / y wiáno / nie tylko zápiſáne / ále przed ludźmi ktorzyby tho wedle práwá swiádczyli / obiecáne: Tedy bliſzſza oná tego dowieść / á niżli ią przyaciele Meżowi / o tho przeswiádczyć máią. Iure Municip: Articulo 22.

NIewiáſtá / gdźieby thez pociągnelá práwem Potomki Mezá ſwego / że wnioſlá do Meżá ſwego Summe iáką pieniedzy: Tedy Potomkowie bliſzſzy dowieść / iáko po vmárley ręce że nic nie wnioſlá / niżliby oná miálá dowieść ná wnieſyenie: oprocz iżby ią chćieli ná dowod s Swiádki iáko po vmárley ręce puſćić. Iure Municip: Articulo 22.

ZOná bes Meżowego przyzwolenia / niemoże nic vtráćić: tákże tez y Meżowi dáć / bes przyzwolenia Dźiedźicow. Abowiem to imienie / ktore żoná ma / nie innego práwá do thego Mąż ma iedno iáko Opiekun. A ten kim ſye opiekáią niemoże nic dáć / żeby mogło być domnimánie że iáką chytrośćią podſzedł / álbo mocą wyćiſnął: choćiaby tez to przed práwem żoná vczynilá / weſołą twarzą / tedy to wáżyć nic niema / iáko o thym w práwie Ceſárſkim. Et Iure

Muni:articu:26.Et Spec:Sax:libro 1 art:31.

Na ktorego niewiasta z imienia zysna być niemoże

NIewiástá ktorey Mąż odumrze brzemienney / Tedy niemoże być z Imienia rusżoná/ ález Dźiećie porodźi: dla tego/ że to co w żywoćie nosi/tedy iest Potomek á Dźiedźic onego imienia. Speculo Saxonum libro iij,articulo 38. Et Iure Municip: Articulo 96.

NIewiástá to iest żoná v Mężá/ ácz ieszcze Mąż żyw/może sye wiáná swego domágáć / gdyby Mąż vtracał/ álbo iákożkolwiek ku vbostwu idźie/ s tey przyczyny/áby syebye Mężá y Dźieci żywiłá. A wszákoż niemoże tego przedáć áni zástáwić áni dárowáć poki Mąż żyw. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 20. Et Iure Municip: Articulo 22.

DZiewká kthoraby byłá wyposażoná przes Oycá y przes Máthkę / Tedy ieśliby sye niewyrzekłá z imienia / ma mieć rowny dźiał/ z Bráćią álbo s Syostrámi: Ale tho co pierwey wźiełá/chceli mieć dźiał / tedy powinná położyć wrowny dźiał/ to co wźiełá. Speculo Saxo:lib:i, articulo 13. Et Iure Municip:articulo 57.

DZiewká wyposażoná/ tedy nie bierze Gierády to iest

dy to iest Niewiesciego sprzetu : iedno tá co domá iest/ táka Gierade sámá bierze : á niepowinná iey dzielić s Syostrą zá Mąż wydáną. Iure Municipali Articulo 27. Et lib: i,articulo 5, Speculo Saxonum. (.) (.) (.)

NIewiástá ktora sye niepoczćiwie chowa/ tráci dobrą sławe/ ále imienia nie tráci: Abowiem tá przyczyná tego iest/ że gdzieby dziedzictwo strácilá swoie/ dáłaby sye iey przyczyná/ że z vbostwá mogłá nie przestáć sromothnie żyć. A wszákoż sye to rozumie o wolnych Niewiástach/ że Dziedzictwá nie trácą. Ale Mężátká/ktoraby miálá od Męzá dożywotną oprawe/álbo opátrzenie/ tá tráci máiethnosć swoię/ gdzieby to ná nie przewiedziono. Speculo Saxonum libro i,articulo 5. Et Iure Municip: art: 22.

O Przedawániu y o kupowániu imienia / y o wzdániu práwá.

DZiedzicznego Jmienia niemoże nikt przedáć á oddálić od swego Potomstwá/tego w ktore też sam wnidzie/ po przodkách swych: oprocz tego gdyby kthory Syn / álbo Dziewká bili Oycá álbo Mátkę: álbo gdyby sye Rodzicy stárzeli/iżby ich niechćieli chowáć/ żywić: álbo iżby ie z Jmienia wypądzáli / álbo kthorymkolwiek obyczáiem o gárdło ich stáli: Tedy s tych przyczyn mogą od nich oddálić Jmienie/Rodzicy ich: ále inák niemogą. A choćiaby przedał álbo oddálił / thedy gdy oni nie przyzwolą / thedy wzdánie nic nieważy: ále co kto sam kupi czego nábędźie/to może bes przyzwolenia Dźiedźicow á Potomkow swych przedáć y dárowáć komu chce: á ma the moc mieć wPráwie:oprocz kto Dźieći własnych Potomkow swych niema/ iedno Bráćią / thedy

wolno

wolno mu swe przedáć/bes przyzwolenia Bráckiego. Spec:Saxo:lib:i,artic:17.in Glosa.Et lib:iij, art:83.Et libro i,articulo 52.Et lib:i,articulo 84.

GDyby ktho ktorą rzecz przedał / á przed Sądem niewzdał: A ten komuby przedano / byłby tego w dźierżeniu/ á zásyeby thego dochodźił / á przałby że nieprzedał/gdyż tego w Ksyegách niemász: tedy ten kto dźierży / bliższy iest dowieść/ że to kupił/świádki/przysyegą/ niżliby thego dowodźić miał / że nieprzedał / álbo nie dárował. Abowiem ten ktory iest w dźierżeniu/lepsze práwo zá sobą ma / niżli ten co go o tho gába álbo pozywa: Bo powod niema zá sobą wiecey/ iedno przysyege á świádki / kthorymi by chćiał dowodźić: A ten kogo winią / ma zá sobą dźierżenie/przysyege y dowod przes świádki/ iáko kupił álbo mu dárowano: á dowod sámotrzećiemu przychodźi. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 15.Et libro ij,articulo 36.

GDźieby też było wątpliwe práwo / thák powodowe / iáko też tego pozwánego co dźierży: Tedy Dźierżáwcy skázuią dowod/ dla thego że lepsza Condicia thego co dźierży / niżli tego co niedźierży.Speculo Saxonum libro iij, articulo 4.

DZierżenie to vtwierdza práwo kożdemu

ktoby iákie miał: s ktorego żadny nie może być ruszon iedno práwem przezwyćiężony. Speculo Saxonum libro ij, articulo 24. Et libro iij, articulo 83. Et Iure Municip: Articulo 29.

KToby Imienie przedał á bronić był powinien / iesliby bronić niemogł / przećiw temu ktoby o to czynił imienie: tedy then komu imienie przedał / powinien imienie wroćić / swe pieniądze zásye wziąwszy / co zá to dał. Iure Municip: articulo 116. Et Speculo Saxonum libro i. Articulo 9. Et libro iij, Articulo 35.

ZAdny nie może lepszego práwá innemu spuśćić / iedno iákie sam ma. Iure Municipali articulo 23. Et Articulo 29.

IMienie gdyby ktho przedał / oprocz przyzwolenia Dziedzicow / ná ktore Imienie spáść ma: tedy thákie przedánie nic nieważy: oprocz ktho kupi sam nábedzie / tho może przedáć bes przyzwolenia. A gdy Dziedzictwo álbo Imienie komu wzdawáią v Práwá / á ći ktorymby tá rzecz należálá / będąc przy práwie milczeliby / á niemowiliby áni przećiwili sye temu: tedy po tym przećiw themu iuż mowić nie mogą. W Práwie theż Máydeburskim / ktho co sobie

przed Práwem opráwi/ á záchowa/ to mu w práwie ma idź. Specu:Saxo:lib:i,artic:52.Et Speculo Saxo:libro ij,articulo 6.Et Iure Mun:art:20.

Dziedźictwo álbo Imienie/ iesli kto dawa álbo zápisuie: thedy to przed práwem ma być vczyniono/ dla tego áby ty rzeczy porządnie szły/ y dostátecznie mogły być doswiadczone/ y dowiedźione/ gdźieby tego potrzebá byłá. Iure Muni:arti:55.Et articulo 20.& articulo 140.

IMienie gdyby ktho komu obiecał wzdáć/ á w tymby vmárł/niedokonawszyth ego: niepowinien tego Syn dźierżeć: Bo bliższy sye zostáć w imieniu Oycowskim/ niżli then co kupił: A wszákoż pieniądze wrócić powinien ktoreby Oyćiec zá to wźiął. Specu:Saxo:lib:i,arti:9. A wszákże sye to ma rozumieć/ coby sam nábył á przedał:gdyż innego dźiedźictwá niemoże przedáć bes przyzwolenia Potomkow własnych.

IMienie iáko iest dwoiákie/ Dźiedźiczne y Ruchome: ták też dwoiáka spráwá około niego. Dźiedźictwá/á tego co ku Dźiedźictwu należy/tego bes przyzwolenia własnych potomkow nie może nikth oddáć. Ruchome rzeczy/ kthore z mieysca ná mieysce mogą być przenie-

syone/ty

ſyone / ty oddác kozdy moze álbo przed Sądem álbo Teſtámentem : oprocz Gierády á Hergiewethu. A to ſye ma rozumiec gdy kto niemocnym bedąc / smierci ſye iuz nádziewáiąc tháki rzeczy odkázuie. Speculo Saxon:libro i,articu:52. Et ad idem Iure Mun:articulo 21. et articulo 61.

GDyby kto dom kupil/á kupiwſzy zeby ſye weń wprowádzil / áczby mu go ieſzcze niewzdano/ tylko áby iuz zadátek kupiwſzy dal/ w tymby then dom zgorzal / thedy oſtátek zá co ſtárgowal powinien zápłácic / gdy iuz onym mieſzkánim potwierdzil kupno. Gdzieby wtym domu kupnym nie mieſzkal / á przal ſye ze by go nie kupil / thedy bliſzſzy ſye odwieſc ze nie kupil. Iure Municip:Articulo 140.

GDy ktho Imienie wzdawa álbo ze ie komu Dekretem przyſądzáią : Tedy ten co by ſye mienil bliſkoſc miec / ieſli oblicznie przy Sądzie bedzie / ma zárázem przeciw temu mowic: Abowiem ieſli milczy á niemowi o to/tedy iuz iákoby przyzwalal. Specu: Saxon:lib:ij,arti:6. Gdzieby nie byl oblicznie / á byl pod tymze práwem / ma czás oto mowic Rok y ſzeſc niedziel. Speculo Saxon:lib:iij,artic:83.Et Iure Muni.articulo 20. Et Speculo Saxon:libro i,articulo 70.

Gdzie by ktho przedał Imienie/ áleby go iesscze nie wzdał/ y dzierżenia niedał: A iesliżeby rzecz oná zginełá/álbo iáką szkode wźiełá: tedy ten ná tym szkoduie co przedał/ á nie ten co kupił. A wszákoż ten co kupił/to co zádał tráći. in Iure Ciuili. Et Iure Municipali arti:140. Et Speculo Saxonum libro i,articulo 9.

O Dawnośćiách.

DAwnosć o rzeczy Dźiedźiczne/o stoiące y o leżące. Stoiące/iáko są Domy/ Folwárki. Leżące/iáko są Role / Ogrody. A ták o tákie rzeczy/ ktho syedźi pod iednym Práwem/iáko to zową pod iednym Dzwonem: kto chce dochodźić/ ma to czynić niźli rok y sześć niedźiel wynidźie. Speculo Saxonū libro iij,articulo 83.Et lib:ij,articu:36.Et artic:44. Et libro i,articulo 70. Et Articulo 28.

DAwnosć we wszytkich rzeczach iest: o=

procz rzeczy ktore przysłuszaią Skárbowi wierzchniego Páná/álbo Rzeczypospolitey: rzeczy kościelne zginęłe/v kogo by zástáne: sludzy niewolni/ktorzyby vciekli: rzeczy krádzione/álbo gwałtem wzięte/ Tákie rzeczy dawnośći niemáią: ále w innych wszytkich rzeczách/ tedy iest dawnosć. Speculo Saxon: lib: i, artic:29. Et lib: ij, arti:44. & artic:25. & articulo 36. libro eodem.

Dawnosć rzeczy ruchomych/ kthoby o nie nieczynił Rok y dzień/ tho iest rok y sześć Niedziel. Nieruchdiących rzeczy/ gdy kto kupi/á zá wzdánim wedle práwá dzierży/ tedy kto pod iednym Dzwonem syedząc/ rok y sześć niedziel milczy/ doydź tego niemoże: ktoby niebył thám gdzie Imienie leży/ chodził po służbach/ po rzemieślech/ tedy Dziesyeć lat dawnosć/ ku dochodzeniu bliskośći/álbo imienia/ktoreby nań wedle práwá przysłuszáło. A ktoby w ziemi niebył/ ále w cudzych ziemiách/ temu Trzydzieśći lat y rok idzie dawnosć. Speculo Saxonū lib: ij, artic:44. Et Iure Muni: artic:21. et artic: 140. Et Speculo Saxo: libro i, articulo 28. Et libro ij, articulo 31.

Zastáwne Imienie to dawnośći niema/że ie záwsze bliższy może wykupić. Speculo Sax: lib: ij, artic:24. Et Iure Muni: artic:20. et art: 140.

Dawnosć nie iesth w żadney rzeczy / gdźie niemász dárowánia albo przedánia / tho iest zapisu ná co / álbo iż ktho dzierży / gdy iedno zá prawem nie dzierży: tedy w thákiey rzeczy dawnosci niemász. Speculo Saxonũ libro ij, articulo 44. Et libro iij, articulo 4.

Dawnosć nie idźie Dźieciam poki lath niemáią / o procz gdy iuż ku láthom przyydą: tedy gdyby były tám oblicznie pod tym prawem á niemieszkáły nigdźie indźie / á milczáłyby rok y szesć niedźiel o swą krzywde : thedy iuż dawnosćią trácić mogą. Iure Mun: art: 21. Et lib: 1, art: 70

O Krzywdy iákie gdy ná kogo żáłuią : poki rok nie minie / ma odpowiedáć. Gdy rok minie / ten ktory sye mieni mieć krzywde / niema iuż mieysćá o to czynić. Specu: Sax: lib: iij, art: 31.

O Długách á odłużnikach.

DLug iáki/gdy Zoná zá Męża visći/á Mąż vmrze/á ostáwi imienie po sobie/ná kthorymby oná miáłá dożywoćie: tedy táka żoná zostáła po Mężu/niepowinná długow Mężowych płáćić/choćiaby sye zá nie viśćiłá: ále Potomkowie będą winni płáćić/poki onego Vmárłego imienia ostawa. A gdzieby iego imienia niedostáło/tedy dopiero żoná/zá co sye viśćiłá/powinná płáćić s swego. Bo żony niepowinny płáćić długow Mężow swych. Speculo Saxo: libro i,articu: 20.

DLug thez gdyby komu miano płáćić/ná dźień náznámionowány/á on by niebył: Tedy iedno on dźień stráći: ále pieniedzy á długu swego tym nie tráći. Speculo Saxonum libro ij,Articulo 11.

GDzieby kto znał dług á dawał fánty álbo imienie/á powiedałby że pieniedzy niema/áni srebrá/áni złotá: tedy ma przysyądz/że thego nie ma: á dłużnik będzie powinien od niego bráć to co dawa: A vrząd Mieyski przysyęgły/ma to oszácowáć zá co stoi. Speculo Saxonum lib: i,artic:70. A iesli ma czym płáćić/te-

dy do osmi

dy do osmi dni/ potym do trzech dni/ potym do dwu dniu/ potym do zachodu Słoncá/ álbo do iutrá ma być ſkazána płaca: oprocz żeby Gość był ktoryby iednego dniá do Sądu przyiecháć niemogł/ tedy ták pretkiego roku płácić niema. Speculo Saxon: lib: i, articu: 5. Et Iure Muni: artic: 27. A ieſli zakład to ieſt thy rzeczy koſztownieyſze niżli dług/ przytym to zoſtawa/ co nádwyſz czyie ieſt: ieſli niedoſtánie/ tedy ten powinien dołożyć á zápłácić. Specu: Saxon: lib: i, artic: 70. Et Iure Muni: artic: 46. & artic: 27. To też co da w zakłádźie dłużnik/ tedy ten kto pożyczył/ może obráć miedzy thymi rzeczámi co chce bráć. A gdźieby ruchomych rzeczy niedoſtáło/ tedy z dźiedźictwá ma być płacono. Speculo Sax: libro iij, articu: 39.

DLugow gdy ſye kto przy/ thedy mu przychodźi odwod iáko nie dłużen. A ieſli ſye nie przy długu/ ále powieda że zápłácił: tedy ſámotrzeć ma przyſyądz że záplácił: oprocz gdźieby Sądem nan dowiedziono/ álbo gdźieby zápiſány dług był/ á on by ſye przał/ tedy odprzyſyądz ſye nie może: gdyż to co ſye práwem dźieie/ práwem by ſye też to vkázáć miało/ że záplácił. Iure Munic: artic: 27. A gdy kto dług zna/ thedy ma być ſkazána płaca do dwu niedźiel. A gdy dług wielki/ tedy do dwunaśćie niedźiel. Speculo Sa-

xonum lib:ij, artic:6. Et Iure Munici:artic:34.

DLugi ktore zostáną po vmárłym / thedy naprzod przed wszythkimi długi ma idź nákład ná pogrzeb / á pothym sługam myto ich / y wiáno álbo oprawá ma naprzod idź przed innemi długi : á zwłaszczá iesli sye pierwey oprawá stálá / nizli Mąż ná thym imieniu długi zápisał: A dłużnicy przed Trzemidźiesty dni o dług ktory im vmárły był zostáł / nie mogą Potomkow gábáć / áni Sedźia może ich ćiądzáć. Speculo Saxonum libro i, articulo 22.

DLugu áby niepłáćił Dźiedźic / iżby sye przał / że Spadku niewźiął : iesli nan dowiodą że fałszywie záprzał / á iż Spadek wźiął : tyle dwoie ma zápłáćić / ile dług niesye. Speculo Saxonum libro i, Articulo 6.

DLużniká swego iesli kto poćiągnie do prawá / iesli nie osiadły / tedy vrząd gdy go strona powodna o to żąda / powinien tákiego vsćić / áby praw był á prawu dostał : Ma thez miánowáć powod iáki to dług o ktory pozywa / áby obwiniony mogł tym lepiey wyrozumieć / á obáczyć mali znáć álbo przeć. Iure Municipali Articulo 34.

Chyrográff iesliby ktho miał ná dług / á czásby minął / ktory ná Chyrográfie opisáno / zápłácić: iesli powie dłużnik że zápłácił / Sámotrzeć tego ma dowieść / tho zwyczay ták niesye: A zwłaszczá gdy iuż czás minie / ná ktory zapłátá być miáłá.

DŁugi iáko sye pierwey nápisáło płácą z rzeczy ruchomych / álbo z Dziedźicznych. A gdźieby dłużnik niemiał czym płácić / tedy do więzienia ma być dan. Speculo Saxonum libro i, Articulo 70. Et Spec: Sax: libro iij, artic: 39.

O Dług troiá odpowiedź / á káżda ma osobliwe práwo: Jesli prosto żáluią / żes mi winien: Ten co go winią / ma przysyądz sam iż niewinien: iesli rzecze żem zápłácił / thedy sámotrzeć ma przysyądz iż záplácił. Jesli rzecze żes mi to odpuścił / á ten sye ktemu nieznał: powod bliższy swą przysyegą tego dowieść / że nieodpuścił. Specu: Saxon: libro i, art: 65. Et lib: iij, articulo 6.

O Dług gdy kto szperuie ná cudze imienie / Tedy pierwszy szperunk / then idźie náprzod: wszákoż kthoby nieprzypozywał / ná trzy Sądy vczyniwszy szperunk / á on coby posledz

ſzperunkował / bedźie przypozywał / y przewiedźie pierwey práwo / áż do koncá: Tedy ten iuż bedźie bliſzſzy imienia / nizli on co pierwey ſzperował / á w práwie nic nie czynił. Gdźieby theż kto / áczby ſzperował inny przed nim / przyſzedł poſledz / y ſzperowałby / á vkazałby zapis álbo Chyrográff ktoryby miał ná dług / Tedy iednák przed onymi co pierwey ſzperowáli / á zapiſu ani Chyrográffu niemieli / tedy thego ſzperunk pierwey poydźie / choćia poſledni / gdy iedno zapis vkaże álbo Chyrográff. To w Proceſye Sądowym ták ſye záchowywa.

DLugi rozmáitymi ſye obyczáymi płácą: Ale gdy iedno świádectwo thego bedźie iż kto zápłácił / tedy od płácenia wolen / gdy bedźie świádectwo doſtátheczne godne thych co wiedzą: álbo co ſłyſzeli / álbo widźieli iż tho co pożyczono / że zápłácił. Drugie theż / iż da ktho rzecz ſwoie / zá tho co mu dłużen / á dłużnik tho przyymie / tedy iákoby gotowe pieniądze dał. Trzecie iżby ktho był co winien Głuchowi / ktory mowić niemoże / Tedy świádectwo tych ktorzy widźieli że mu dano / waży. Czwarte / ieſli dług ſwoy vkaże ná ſwym innym dłużniku / á ten komu winno to / przyymie / y ná thym przeſtánie: Thedy ći co ſłyſzeli / świádczyć mogą.

Speculo

Speculo Saxonum libro ij, Articulo 6.

O Swiádkach / o Dowodziech / y o Odwodziech.

GDyby kto powiedał / że mu był vmárły winien / y vpomina sye bliszszym po smierći vmárlego / iáko Synowi po Oycu / álbo Brátu po Bráćie / álbo inszym bliszszym : przyszłoby odwieść sye sámosyodmym / że ich przodek niebył winien tego długu : A wszakoż iżby snadź Potomkowie niewiedźieli o tákim długu / á then co powieda że mu dłużno / pewnie wie : tedy temu kto o dług żáluie / sámosyodmemu przysyegá przyydźie / y ma dowieść sámosyodm / iáko mu było winno. A gdy dowiedźie / płáćić mu máią bliszszy. A to sye rozumie / gdźieby bliszszy przysyądz niechćie-

li / á puſcili dowod powodowi. Speculo Saxon: lib:i, artic:6. Et libro iij, articulo 31. Et Iure Mun: articulo 67. Et articulo 103.

Gdy kto żáłuie ná kogo o rzecz niewidomą / ktorey pokázáć niemoże: tedy obwiniony bliżſzy ſye odwieść. Ale ieſli pokaże ktorą rzecz / ktora ma lice / ſuknią / konią / bydle / álbo rowne tey rzeczy / tedy powod bliżſzy dowieść / iż to iego rzeczy ſą. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

Swiádkowie niemáią ináczey świádczyć / iedno że pewnie wiedzą / álbo że byli przy tym / gdy ſye tá rzecz ſtáłá / álbo iż ſłyſzeli od niego co nań żáłuią / że powiedał / álbo zeznał / że ták było iáko ten żáłuie: y gdyby przyſyegáli / tedy máią przyſyegáć że wiedzą o tym że tho rzecz ſpráwiedliwa ieſt / o co przyſyegáią. Jeſli o Dziedzictwo álbo o Dziedziczne rzeczy świádectwo ma być / álbo o długi że ie zápłácono / ktoreby były niezápiſáne: Tedy tho ludzie oſyedli czynić á świádczyć / pod przyſyegą máią. Ale o Długi proſte zápłácone / thedy może świádczyć chociá nieosiádły. Iure Mun: articu:106. et articu:107. et artic:108. et arti:109. et artic:110. et art:112. Et Speculo Saxon:lib: ij, artic:11, et artic:22.

Swiádek

SWiádek ieden w práwie Máydeburskim nieważy nic/iedno dwá álbo trzey. Speculo Saxonum libro ij, articulo 54.

SWiádczyć niemoże Człowiek złey sławy/ áni náganiony/szalony: Dźieci co lat niemáią. Specu: Saxon: lib: i, articu: 8. Niewiásty nie mogą swiádczyć iedno w niekthorych rzeczach / kthore są w práwie opisáne / iáko o thym wyszszey.

SWiádectwo Swiádkow nieważy nic/áż pierwey przysyęgą: á ná Swiádki / kthosye ciągnie / ieśli niedowiedźie / vpada w swey rzeczy. Spec: Saxo: lib: i, arti: 53. Et lib: iij, artic: 19.

SWiádczyć gdy Ráyce máią / nie trzebá im przysyęgáć/kiedy iedno tho swiádczą/ co sye przed ich vrzedem dźiáło Rádźieckiem. Abowiem poniewaź przysyęgli ná vrząd/tedy im ma być wierzono. Ale gdy swiádczą/ tylko z Osob swych / iżby nie tego swiádczyli/co sye przed ich vrzedem dźiáło / ále z osobná / gdyby iáką rzecz extra Iudicialiter factam, swiádczyli / komu/że byli przy tym/kiedy sye stáło / álbo dźiało/ że wiedzą o tym : tedy tákowe swiádectwo nic nieważy/chociá Ráycá swiádczy álbo Przysye=

żnik álbo Woyt/ áż przysyega iáko inszy Swiádek/ gdyby im wiáry dáć niechciano. Iure Mun: artic:102. et artic:11. et artic:32. et artic:74. Et. Speculo Saxon:libro iij, articulo 25.

GDy ná kogo żáluią/ á swiádki nan máią/ tedy niemoże obwiniony sam przećiwko Swiádkom odidź: Ale s tylemże Swiádkow ma sye oczyśćić. Speculo Saxonum libro i, arti:15. Et ad idem Speculo Saxonū libro ij, articulo 11. Et Iure Municipali articulo 75.

PRzysyeżnicy máią swiádczyć/ gdy ktho komu wzdawszy imienie/ da wnie wwiązánie/ á ich Swiádectwo ma mieć mieysthce: y co oni w tákiey rzeczy swiádczą/ powinien poswiádczyć Sedzia/ álbo Woyth co oni znáią. Speculo Saxon:lib:iij, artic:88. et artic:25. Et Spec: Saxon:lib:i, artic:8. Iure Munic:artic:32. et art:52.

SWiádek nie wezwány/ áni ktemu s Práwá przypedzony/ ku swiádectwu może być nieprzypuszczon: Abowiem ktho swiadczy bes potrzeby/ á w przysyege sye wdawa/ podeżrzenie o sobie czyni że s tákiego swiádectwá pożytek mieć ma/ álbo s przychylnośći/ albo że lekki człowiek álbo szalony/ gdyż tho szalonego oby-

czay/ chocia go niepytáią/ tedy powieda. A ták tháki może być od swiádectwá odrzucon/ á ku swiádectwu nie przypuszczon. Speculo Saxonũ libro iij, articulo 31. Et libro i, articulo 8.

Zgode ktorą strony miedzy sobą vczynią/ y zakład wtym záłożą/ powinien kożdy dzierżeć: á iesliby ktora stroná zruszylá to/ á niechciálá tego dzierżeć/ á pociągnelaby o to do práwá drugą strone: tenby powiedział/ że sye o to ziednał: thedy bliszszy tego dowiesć Iednaczmi/ że sye ziednał/ á niżli ten co sye przy/ że iednánia nie było. Speculo Saxonum libro i, articulo 8. Et Iure Municip: articulo 51. et articulo 53.

Dowodzić ná ktorą rzecz iest rok záwity/ á ku wywiedzieniu Swiádkow / rok y szesć niedziel/ ma być dan. Speculo Saxonũ lib: i, articulo 62. Et Iure Muni: articulo 75.

O Imienie álbo o Dziedzictwo / gdyby komu przyszedł dowod: tedy ma dowodzić sámosyodm: A wszákoż práwo dzierży / że może sámotrzeć/ gdy iedno z ludźmi osiádłymi/ á z tymi co do tegoż práwá przysłuszáią/ przysyeże. Iure Municipali articulo 106. et articulo 107, et articulo 108.

NA Swiádki ktho sye bierze / álbo komu przysyegę skazą / á dosyć themu nieuczyni ná roku ná ktorym dowodzić ma / swą rzecz tráći : oprocz ktoby legale impedimētum przyniosł czemuby tego ná ten czas vczynić niemogł. Speculo Saxon:lib:i, artic:62.et lib:ij,articulo 12.

SWiádkowi ktoryby świádczył zá kim / iżby mu kto przygáne vczynił : zárázem tego ma dowieść / w czym go wini. Speculo Saxonum libro i,articulo 51.

CZłowiek kożdy bliższy iest / gdźieby mu szło karánie ná gárdle / álbo ná zdrowiu / álbo też o imienie bronić tego / á odwodzić sye / niżliby go kto pokonáć miał. A to sye ma rozumieć / gdźie iáwna rzecz nie iest. Spec:Saxon:lib:i, articulo 8.& articulo 15. Et artic:18.& arti:64. Et lib:ij,arti:26. Et libro iij,articulo 38.et articulo 37. Et Iure Municipali Articulo 111.

CI ktorzy ktorey rzeczy dochodzą dla potwarzy / dowodzą swey rzeczy Swiádki godnymi / álbo dowody bárzo słusznymi / álbo Sądowymi rzeczámi niewątpliwymi. Speculo Saxonum libro i,articulo 66.

Dowod żadny nie iest dostáteczniey szy / á pewnieyszy / iedno ktory Sądowy iest / bo thu iuż przysyegi nietrzebá: Abowiem co sye przed Sądem stánie / thego iuż nikt záprzeć niemoże. Speculo Saxonum lib: ij, artic: 18. et arti: 19.

O Przysyegach.

Przysyądz gdyby ktho miał o kthorą rzecz obwiniony / żeby sye Przysyegą odwieść miał: thedy może chceli puścić przysyege powodowi / co nań żałuie: á powod mu iey zásye zdáć niemoże / gdy ią przyymie / iedno przysyądz chceli. Acz to o Rekoymiách nápisano ná przodku / Ale theż to ma być rozumiano o powodźie y o obwinionym. Speculo Saxonum libro iij, articulo 11.

Ręki swey gdyby sye kto przeć chćiał / że niepisał listu álbo Chyrográffu / álbo iákiegożkolwiek fálszu / ktorymby nań dowodzono:

tedy powod sámotrzeć przysyagszy / bliszszy nań dowieść iż tho iego reki pisanie / niżli sye on odwieść. Iure Municipali Articulo 109.

Przysyege iesliby komu skazano s práwá / ktoryby był z inney Iurisdicyey / tho iest z innego práwá / á czásby był iáko w práwie zowa ligatus, to iest wiązany / w ktory czas żadnych przysyag nieczynia: thedy Sedzia niema odkłádáć thakiey przysyegi: oprocz iżby stroná przyzwoliłá. A kożdy wszedy przysyega odeydzie gdzie nań iáwnego dowodu niemász. Iure Municip: arti: 117. Et Spec: Sax: lib: i, artic: 7. & articu: 15. et Articulo 18. Et libro ij, Articulo 10. Et Iure Municipali articulo 46.

Gdy ktho po vmárłey rece długu iákiego dochodzi / Thedy ma sámosyodm przysyadz. vt de hoc Speculo Saxonum lib: i, articu: 6. A iesli też kto ná kim długu dochodzi s Swiádki / powinien s tylemże Swiádkow sye oczyścić. Iure Muni: articulo 103. & articulo 67.

Zwyczay też to dzierży / że kogo winia o co / á zwłaszczá o długi / á on przysyega odchodzi a czyni tho iuż nieraz / ále wielekroć ku ludzkiey szkodzie: táki iuż bywa podeżrzány y niedopuszczáia mu

czáią mu ſámemu przyſyegáć iedno s Swiádki. To ſye zwyczáiem záchowywa / á zwyczay dobry ieſt zá prawo. Bo kto czeſto ná cudzą ſzkode przyſyega / nieprzyſtoyna rzecz áby mu ſámemu wierzono. ∴ ∴ ∴ ∴

PRzyſyege komu ſkażą / álbo że ſye ſam ná to pozwoli / też przed Jednaczmi: Thedy gdy temu doſyć nieuczyni / rzecz ſwą tráci. A iednaczmi może kożdy dowieść nieinák iákoby ſye to przed Sądem dziáło. Speculo Saxonum lib:i, articulo 8. et lib:ij, articulo 11.

GDyby ktho przyſyądz miał / y byłby gotow to vczynić / czáſu náznámiono wánego / á powodby przyſyegi ſłucháć niechćiał / bedąc oblicznie / álbo też ná Roku nieſtánął / áby przyſyegi przyſłuchał: Tedy ten iuż od przyſyegi wolen / y ma to iuż ták ważyć iákoby przyſyągł: oprocz żeby then co miał przyſyegi ſłucháć / vkazał legale impedimentum, czemuby ná ten czás nie mogł być. Speculo Saxonū lib:ij, articulo 11.

Speculo Saxonū Libr 2 art

O Jednániu á Zgodách.

JEdnánie kthoreby ſye ſtáło nie przed Sądem / thedy ſyedmią świádkow ma być dowodzono: y ma the moc iednánie / iáko też rzecz oſądzona: Abowiem / przyſtuſze tho / wiáre chowáć miedzy ludźmi / co ſye ieden raz podoba y ſtánie / thego trzebá ſtrzedz y dźierżeć. Aczkolwiek nápiſano ieſt w Texcie / iżby ſámoſyodm miał dowieſć iednánia: Ale iednák thák w práwie nápiſano / że iedno ſámotrzeć dowodźi. Iure Munici:artic:52. et art:53. Et Specu:Saxonum lib:1, articulo 8.

JEdnacze gdy iednáią tedy co wyrzeką áby to dźierżano/zakład záłożyć máią. Iure Municipali articulo 53.

O Rekoymiách.

Rekoymie ſą dwoi / iedni ktorzy ręczą / zá kogo przed Sądem / álbo vrzędem. Drudzy kto rzy ręczą tám ná ſtronie / ći mogą ieſli ſye przą Rekoiemſtwá przyſyegą odidź. Ale rekoymie co Sądownie ręczą / tedy gdy Iśćiec nieſtánie / powinni zań odpowiedáć: á ná Imienie / álbo ná máietnosć dłużnikowe niemáſye ſyegnąć wierzyćiel / áleż pierwey z Rekoymią czynić będźie ten kto pożyczył. Speculo Saxo: lib: iij, arti: 9. et Iure Mun: artic: 117.

Rekoymie powinni ſą zá tego odpowiedáć zá kogo ręczą: y kogo ręczą ná poſtáwienie / powinni go ſtáwić. A ieſli go nieſtáwią / tedy powinni záń płáćić: oprocz gdy kogo wyręczą / o ty rzeczy o kthoreby kto gárdło záſłużył / á wtym vćiecze wyręczony / Tedy tych pokut / ktoreby on miał mieć / niepowinni oni nieść / iedno powinni płáćić záń / to coby wedle Práwá vſtáwy / á ważnosći oney rzeczy było. Speculo Saxo: lib: i, artic: 65. Et Iure Munic: artic: 31.

Potomkowie powinni Rekoymie wybá-

wić/z rekoiemstwá/ty ktorzy reczyli záOycá ich/ ktory vmárł. R iesli imienie álbo máietność po vmárłym wezmą/ powinni dług zápłácić: Jesli nic po nim niewezmą/ płácić niepowinni. Speculo Saxonum libro iij,articulo 10.

Rekoymia iesli zá kogo reczył/ iż miał przysyądz/tedy iesli vmrze ten zá kogo reczył/ powinien sam rekoymia przysyądz/ to co Jśćiec vczynić miał/ álbo zań płáćić. A gdźieby w tákiey mierze Rekoymia przysyądz niechćiał/ tedy może puśćić przysyegę temu/ ktory go o rekoiemstwo práwem gába. A ten powod choćiaby mu zásye przysyegę wzdawał/ Rekoymiemu/ thedy nie będźie zásye powinien rekoymia przysyegáć. Speculo Saxo: libro iij,articulo 11.

Rekoiemstwo/ kthore Sądownie ma być czyniono: Naprzod o szkodę/ ktoreyby sye trzebá nádźiewáć/ iż ktho ma dom zgniły/ może Sąsyádowi przes to szkodá być/ álbo co podobnego ktemu/ Albo iż sye kto iśći/ áby stał ku Práwu á vspráwiedliwił sye. Thez Opiekunowie/ ktorzy czynią istotę Dźiećiam kthorymi sye opiekáć máią. Iure Muni: articulo 27. Et Speculo Saxonum lib: i,articulo 65. Et libro iij,arti: 17.

Rekoymie gdy zá kogo reczą spolną reką/

iesli ie=

iesli iednego zá wszythki pociągną do Prawá/ wszythek dług płácić powinien. A wszákoż ma mu być záchowaná Akcya przećiw drugim rekoymiam/ co snim reczyli / áby swoie częsć co ná nie przyydźie záplácili. Gdźieby też then ieden záplácić niemogł/tedy iednák ná drugich ten komu dłużno / dochodźić może. Y gdźieby wszystki pozwano / tedy iuż kożdy powinien zásye płácić co nań przyydźie / zá co reczyli. A gdźieby ktho dług záplácił/ á ten komuby záplácono/ przałby sye tego / Tedy temu dowod przyydźie ze dwiemá Swiádkomá / ktho powiedźiał że záplácił. A gdy ma ktho rekoymią po kim / tedy niemoże pierwey z Istcem dźiáłáć / áż pierwey z Rekoymią bedźie oto czynił. Spec: Sax: lib: ij, art: 6. Et Iur: Mun: art: 31. Et lib: iij, art: 39. Et Iur: Mun: art: 117.

Reczyli kto zá kogo/tedy ten komu dłużno/ thedy niemoże pierwey s swym Dłużnikiem czynić/áż z Rekoymią pierwey. Speculo Saxonum lib: iij, artic: 39. Et Iure Muni: artic: 117.

Rekoymia gdy reczy koniá / álbo iákie bydle postáwić / á w tym koń álbo ono bydle zdechnie: Tedy iesli go pozową/áby ono bydle postáwił/ma skore onego bydlęciá przed Sąd przynieść. A gdźieby mu niewierzono/ żeby onego bydlęciá skorá byłá/ma przysyądz/tedy będźie

wolen. Speculo Saxonum libro iij, articulo 10.

Wrzeczylby ktho kogo ná posthawienie/ á tenby wtym czásye vmárl/żeby go rekoymia postáwić niemogl/ Tedy gdy dowiedzie rekoymia/że iściec vmárl/ wolen od rekoiemstwá/ niepowinē zá to nic szkodowáć. Sp:sa:li:iij, ar:10.

Ná rekoiemstwo nikogo niemáią dáć ná wietszą summe/iedno iáko iego máietność niesye: oprocz dlugu: Tedy iáko wielki dlug/ták wedle they summy ná rekoiemsthwo może być dan. Speculo Saxonum libro ij, articulo 10.

Rękoiemstwo powinna rzecz stáwić / gdy stroná żada temu kto imienia niema. Osyádlemu niepotrzebá: álbo gdyby ktho zaklad dal/gdyż kto ma czym placić/álbo zaklad kládzie wiecey czyni niżli ten co rekoymie stáwi. Speculo Saxon:lib.ij, articulo 5. Et Iure Mun. artic:27.

O Rekoiemstwo kto żáluie że mu reczono o dlug/ten kto przy/tedy przysyeże sam: á iesli s Swiádki żáluie/sámosiodm ma przysyądz. Spe:Saxo:lib.ij, ar:6. Et lib.iij, art:85. Iu:Mu:ar:31.

Rekoymiemu wszytká obroná należy y mają mieć/ták iákoby ią też iego Iściec miał/ to iest Principal/ zá ktorego reczyl. Spec: Sax:lib:ij, arti:4. Et IureMun:art:34. et artic:117.

O Gwałciech/gwałtownikach/o Mężoboystwie/y o Ránach.

KTo komu Gwałt czyni/á ná ten czás w obronie gdy Gwałthownıká zábiye/nic zá to niepokupi/ieśli ſámotrzeć tego przyſyegą dowiedźie/iż tho ná ſwym gwałcie vczynił. Abowiem nie wkożdey rzeczy winien meżoboyſtwá/á owſzem ten co to w ſwey obronie vczyni/á kto broniąc ćiáłá á żywotá ſwego/vdźiáła tho/ma być rozumiano/że ſłuſznie á nieprzećiw práwu to dźiáła. Lotry theż ná drogách/kożdy zábić może. Abowiem ten kto ſye broni/ſłuſznie tho czyni: á ten kto ſye ná drugiego ſyega/nieſpráwiedliwie tho dźiáła. Speculo Saxonū lib:ij, articulo 69.

Gwałt kto vczyni w dźień Swiety/tedy bronić go tho niemoże: Ale przedsye ma być sądzon/ thez y dniá Swietego/ gdźieby był poimán. Specu:Saxo:lib:ij,artic: 10.et articulo 66.

Gwałtem kthoby komu Imienie wźiał/ ktoreby nań miáło spáść/ niedoczekawszy śmierći tego po kthorymby ie spadkiem miał wźiąć/práwo swe traći. y Syn może być wydźiedźiczon/ thym obyczáiem/ gdyby odiał imienie Rodźicom swym zá żywotá ich. Speculo Saxo: libro iij,articulo 84.

Ieśliby kthory człowiek był ránion/á vmárł z rány: álbo że then co ránił wymawiałby sye tym/ że nie z rány vmárł/ ále że mu inna chorobá przypádłá: tedy ma tho stać ná swiádectwie Lekárskim/ ktorzy ránnego leczyli. A ieśli gdźie sye tho stánie/że iedno ieden Lekarz iest/ tedy ma stać na iego swiádectwie/ á zwłaszczá gdyż ná wielu mieystcách táki Lekarz przysyegły bywa. A ieśliby vmárł trzećiego dniá ránny/thedy iuż ma być rozumiano że z rány vmárł. Speculo Saxon:libro ij,articulo 16.

Zabićie głowy w Máydeburskim Práwie/ płaca ma być cáłym Wergieltem/ tho iest

dwádźie=

dwádźieśćiá Złotych Polskiey monety: Ale wedle zwyczáiu/ktory sye w Polskim Práwie záchowywa/ Tedy s tych Miast/ w ktorych wżdy są ludźie znákomitszy/zá głowe Trzydźieśći grzywien. W mnieyszych Miásteczkach Pietnaśćie grzywien. We Wsi/Dźieśyeć grzywien.

KOmu wezmą Imienie gwałtem/álbo s niego wybiją: Napierwey/niżli sye też tá spráwá przetoczy albo dokona/ma być wdźierżenie wrocon wybity. Y gdzieby go do Práwá ćiągniono/álbo pozywano/niepowinien odpowiedáć/ážby mu pierwey imienie wrocono/ktore mu gwałtem wźięto. Speculo Saxonum lib: ij, articulo 10.

EJ co zábijáią Oyce/Mátki/Dźiádá/Ciotke krewne swoie/álbo áczby sam niezabił/że o tym wiedźiał/ álbo naprawił: zaszyty w worze z źwierzety/ktore są w Práwie nápisáne/ma być w wode wrzucon/á vtopion. Speculo Saxonū libro ij, articulo 14.

NA Gwałćie álbo ná złym vczynku kogo poimáią: ná Rekoiemstwo nie ma być dan: iáko o tym Specu: Saxon: libro iij, artic: 9. Et Iure Municipali artic: 117. Acz też przy/thedy go

to wspomoc niemoże: Abowiem Powod sámo-
syodm go poprzysyądz á dowieść nań może. Or-
telu też láiąc: á przeto przeć sye nie może/gdy go
ná iáwnym vczynku poimáią: álbo thež vczyni-
wszy że vciekà/imą ij wtym: álbo ieśli krádzio-
ne rzeczy w iego skrzyni/álbo komorze/gdzie sam
klucz nosi nayda sye: oprocz żeby kto inny klucz
nosił/álbo żeby go indzie chował/żeby go ktho
dostáć mogł: álbo żeby były rzeczy ták máłe/że-
by ie mogł dziurą álbo oknem wrzućić/Tedy sye
o tákie rzeczy sprawić może/że ich nieukradł/áni
o nich wiedział. Speculo Saxo: lib. ij, articulo 35.

KTo zábije vmyślnie/wedle Práwá ma
być karan. Kto zábije przygodnie/iż tho
iawno bedzie/gárdłá stráćić niepowinien/ied-
no zápłáćić. Speculo Saxonum lib: ij, articulo 38.

DRány nie może być obwinion/iedno ie-
den z drugimi czynić może iáko s pomoc-
niki/iż sye mogą odwieść: A wszákoż y pomoc-
nicy ieśli sye znáią/że bili/Tedy bedą ták winni/
iáko y then kogo obwiniono. Speculo Saxonum
libro iij, articulo 46.

ZA gwałtowne rzeczy poczytáią/co w Prá-
wie Máydeburskim zową Manuale factū,

Złodziey-

złodźieystwo kogo ná nim vchwycą: Mężoboystwo / vmyślne / nie przygodne : gwałt domowy: álbo też y gdźie indźie rozboy : v kogo też rzeczy krádźione náydą w iego komorze / gdźie sam klucz nosi / czego by oknem wrzućić niemożono. Speculo Saxon: lib: i, artic: 26. Et lib: ij, arti: 35. et artic: 54. Et Iure Muni: artic: 27. et artic: 115.

Gdyby kto miał krzywdę od kogo / á práwem tego niedochodząc / samby sye tego mśćił: tedy práwo iuż swoie tráći. Bo nikth w swey rzeczy Sędźią nie ma być / áni sam sobie spráwiedliwośći dźiáłáć / á gwałtu drugiemu. Speculo Saxo: libro iij, articulo 13.

Iine ràny kto obwiedźie Vrzędem / á vkaże ie : bliszszy iuż ná nie dowieść niżli ten / kogo winią / gdyby przał á chćiał sye odwieść. Iure Municipali articulo 89.

Gwałtem nikth nikomu imienia nie ma bráć áni dźierżenia odeymowáć : áleżby pierwey práwem tego doszedł / iżby mu dźierżenie przysądzono. Ieśliżeby też rzecz kto swoie nálast v kogo / á gwałtem ią wźiął: rzecz one tráći. Ieśli thez kogo gwałtem z dźierżenia wypędźi / iáko Gwałtownik / ma być karan. Ieśliby thez

kto mniemał że iego rzecz á wźiął cudzą: tedy gdy przysyeże/ że to omyłką vczynił: dwá kroć zá co rzecz stoi ma zápłácić: gdźieby tego niedowiodł przysyega/ tedy ma być karan/ iáko łupieżcá. Speculo Saxon: lib: ij, articu: 70. A ktho co gwałtem dźierży á nie zá żadnym Práwem/ tedy dawnośći w tym niemász. Specu: Saxo: lib: iij, articulo 4. Et libro i, artic: 29.

GOrące Práwo kogo imą ná nim/ że mu o gárdło idźie/ iáko o Mężoboystwo/ álbo o gwałt: Tedy trwa Cztérzy á dwádźieśćiá godźin. A gdy minie gorące Práwo/ thedy oprocz słuszney przyczyny/ iżby ná ten czás przećiw tákiemu niemożono postępić: o gárdło iuż thákiemu nie idźie/ ále płácić á dosyć czynić ma. Spec: Saxon: libro ij, artic: 9. et libro i, art: 66.

GWałt domowy/ álbo gdyby kto złodźieiá w domu swym zástał: tedy to ma wedle obyczáiá obwołáć: Bo tákie obwołánie iest iuż początek skárgi/ á zá tym pokonáć go sámosyodm może/ gdyby go ná iáwnym vczynku iąć niemożono. Speculo Saxon: lib: ij, artic: 64. Et Iure Municip: articu: 36. et articu: 37. A gdźieby zá rázem gwałtu nieobwołano: tedy iuż sye bliszszy odwieść obwiniony. Iure Municipali articulo 38.

lo 38. A tákie wystepy gdzie ie obwołáią/á dowod iuż ná nie bedzie iásny / Thedy iuż poprzysyegáć nietrzebá. Speculo Saxo: lib: i, articulo 15. Et Iure Mun: articulo 40. A iáko złoczyńce/o ktory iáki wystep máią być karáni/tedy to iest. Speculo Saxonum libro ij, articulo 13.

ZA Rány nieszkodliwe szelągow trzydzieśći: á Sedziemu zá wine/szelągow osmi. Speculo Saxo: lib: ij, artic: 16. Támże w tym Artykule stoi: Gdźieby theż pálec álbo ząb wyćieto álbo wybito/zapłátá ma być/ Wergieltu dźiesyątą cześć: to iest kopá/á Sedziemu szelągow sześćdźiesyąt. A ty szelągi wedle Práwá Sáskiego/są ieden zá dwánáśćie pieniedzy. A wszakoż práwo pospolite to iest Státuth Koronny/ obmawia ták/ że o rány y o głowe w Mieśćiech y we Wsiách nie Máydeburskim práwem ále Polskim ma być sądzono. Aczkolwiek tego nie nápisano/ po czemu głowá ma być płáconá/ Człowieká Mieyskiego: A wszákoż z zwyczáiu ták dźierżą/ iż s tych Miast gdzie są wżdy ludzie znakomitszy/álbo kupieccy/thedy zá głowe Trzydźieśći grzywien. Z Miásteczek tych innieyszych thedy piethnaśćie Grzywien. Zá Kmiećiá Dźiesyeć Grzywien.

KV gwałtowi gdy ij obwołáią / kożdy powinien bieżeć. vt de hoc Spec: Saxon: lib. i, articulo 53. Kthoby niebieżał / w karánie vpada. Speculo Saxonum lib. ij, artic: 71. A wszákoż w Mieściech zwyczay á postánowienie iest / iż nie wten czás gdy kto ná gwałt woła / ále gdy zádzwonią ná Ratuszu ku gwałtowi bieżeć máią: á to dla tego / snadźby kto pijány / álbo szalony záwołał / zá máłą álbo zá żadną przyczyną / zá czymby sye mogło wiele złego sstáć: ále gdy zadzwonią / iuż iest znák / że to idzie s stárszych / á vrzedowego roskazánia. A thák w Mieściech máią thego pilnie strzedz / áby dzwonek ták był chowan / á opátrzon / áby dzwonić wen nikth niemogł / iedno kiedy vrząd roskaże: zá dobrą bácznością / áby sobie w tym szkody nieuczynili / á nie vpádli w ty pokuty / ktore w Polskiey Korony Práwie ná to są postáwione.

O Złodzieystwách/o krádzionych álbo ná-lezionych rzeczach.

KRádzione rzeczy niemáią idź nikomu ku pożytku: ale ktoby ie záſtał máią mu być wrocone: á dawnośćią ſye nikth w tym niemoże bronić/ choćiaby dawno kupił krádzioną rzecz: A zwłaſzczá w tych rzeczach tym wiecey/ktorich iáwnie nieukázuią: Ale choćby rzecz widoma/iedno że krádziona/iáko koń/bydle/ktoby s kąd przyiał á poznał/thedy w tey rzeczy dawność nie idźie: A wſzákoż niemoże być rozumiano/áby ſam vkradł/gdy tego nietáił. Speculo Saxonum libro ij, articulo 36. Et Iure Municip: articulo 56.

KOniá gdy ſye kto imie v kogo/álbo rzeczy krádzioney: thedy gdy ſye ćiągnie ná záwodzce ten v kogo záſtano/ma mu być dopuſzczono. Iure

czono. Iure Municii:articulo 132. et artic: 135.

Rzeczy nálezioney ktoby niewrócił: á náydą ią v niego/ ma być karan iáko o złodzieystwo. Tákże też v kogo by krádzioną rzecz zástano/w iego skrzyni/álbo w iego komorze/do ktoreyby sam klucz nosił: powinien o tho odpowiedáć iáko o złodzieystwo: oprocz żeby ták máła rzecz była/ktoraby oknem wrzucić mogł: tedy sye spráwić ma że niewiedział. Speculo Saxo: libro ij,articulo 35.

Złodzieyskie rzeczy v kogo zástáną / á dowiodłby że ie kupił/ iesli nie Istcem / thedy Litkupniki: thedy mu iuż o karánie niedzie/Ale zá co kupił/thedy ty pieniądze traci. Speculo Saxonum libro ij,articulo 36.

Gdyby kogo obwiniono o rzecz krádzioną/ ktoraby v niego zástano/ á on by zástepce postáwić niemogł/ od ktoregoby to miał: tedy gdy sye Litkupniki wywiedzie/iż tho kupił/ o gárdło mu niedzie: Ale powinien to co v niego zástano gdy dowiedzie then czyiá rzecz iest wrocić: álbo iesliby tey rzeczy niekrył/ á iáwnie ią vkázował/iesli ná koniu/ iżby ná nim iáwnie ieździł/ Tedy zá dowodem tego/czyiáby to rzecz

byłá wła-

byłá własna vkrádziona / powinien wrócić: á nic innego o to niepokupi / ten co v niego zástano / iedno te rzecz tráci. Speculo Saxonum lib: ij, articulo 35. et libro iij, articulo 36. Et ad Idem Iure Municipali articulo 56.

KRádziona rzecz swoie / gdyby kto v kogo zástał / niema iey gwaltem bráć: A ieśliby ią gwaltem wziął / może być poiman / y przed Sądem o to obżałowan. Iure Munici: artic: 27. et artic: 112. Et Speculo Saxonũ libij:, articulo 25. Et articulo 70. et articulo 35.

KTo co naydzie á niewróci / álbo chowa skrycie / á potym to nayda v niego: zá złodzieystwo ma być poczytano. Albo kto rzecz złodzieyską kupi / tákże ią też chowa skrycie. Ale chocia kto rzecz złodzieyską kupi niewiádomie / á nie tái thego / niechowa iey skrycie / okázuie ią iáwnie / ten zá złodzieiá nie może być mian. Speculo Saxonum libro ij, articulo 37.

ZLoczyństwo / czworákim obyczáiem może ieden popełnić: ieśli sam co vczynił / ieśli rádził innemu ná to: álbo ieśli roskazał: álbo ieśli złoczyńce przechowywał / álbo rzeczy / thak złodzieyskim obyczáiem od nich bierze. Speculo Sa-

xonum libro ij, articulo 72. Et Iure Municipali Articulo 51.

Z Bożá álbo owoce/gdy kto wnocy s Polá vkrádnie/ álbo s Sádu/ álbo z Gumná/tedy ma być obieszszon: á zwłaszczá o zboże. A ieśliby wednie kradł/Tedy ma być ściet. Iure Municipali articulo 38. Et Speculo Saxon: lib: ij, articu: 39.

O Rzeczy krádzione Dziedzicy álbo Potomkowie nie powinni odpowiedáć / po śmierci swego Oycá álbo Brátá: oprocz iżby záżywotá poczełá sye o to rzecz z ich Oycem / álbo Brátem / po ktorych spadki biorą: álbo iżby doświadczono/ iżby thákie rzeczy ostáły po vmárłym/ á oni ie wzieli/y vżywáli ich: tedy w tákiey rzeczy odpowiedáć powinni. Speculo Saxonum libro i, articulo 6.

O wiezniach á o Złoczyńcach.

Wieznia żadnego Vrząd żadny áni nikth nie ma puśćić / bes iego woley. Gdy też ktho kogo da wśádźić o dług álbo o iáką swą krzywdę / á do Kaźnie go przyymą / w Mieśćie / álbo też we Wsi: A gdźieby go ktożkolwiek wypuśćił / Tedy sam ma dosyć czynić zań. A gdźieby vćiekł bes dobrowolnego wypuszczenia / Thedy ma przysyądz Sedźia / to iest Woyth álbo Burmistrz / iż do tego przyczyny niedał. vt de hoc Iure Munic: artic: 17. Y powinien Sedźia álbo vrząd opráwić á opátrzyć dobrze komorę / gdźie sádzáią / iáko o tym Iure Municipali articulo 59.

Gdy kogo wśádzą żeby ná gárdło syedźiał: Ieśli ij dádzą ná rękoiemstwo / thedy wedle Máydeburskiego prawá / iuż mu o gárdło nie idźie / Ale ma iuż być innymi winámi álbo pokutámi karan. Speculo Saxo: lib: 1, articulo 65.

Et Iure Municip:articulo 27.et articulo 117.

NA śmierć nikogo ſkázáć niemáią/iedno álbo áż ſye ſam wyzna / álbo go pokonáią/ álbo ná iáwnym vczynku imą: y áczby złodźiey kogo powołał / y śmiercią tho ſwą zápieczetował/ Tedy ten kogo powołał/ może ſye odwieść ſwą przyſyegą : oprocz żeby inne świádectwo á dowod przećiw iemu było. Speculo Saxonum libro iij,articulo 39.

GDyby Złoczyńce chćiano imowáć/ á onby ná Cmyntarz vćiekł álbo do Kośćiołá: tákiego Kośćioł niema bronić. ¶ Żyd vczyniwſzy co złego á do Kośćiołáby vćiekł: choćiaby ſye też krzćić obiecował : może być wźięt / á owſzem goźieby ſye bronił/gdyż żydom z bronią chodźić zápowiedźiano. Speculo Saxo:lib.ij,artic:2. Theż Sługi niewolne ktho ie ma: Tátáry y inne niewolniki/ tych też Kośćioł bronić niema / y owſzem wydáć: Co kośćioły łupią álbo gwałcą/ theż ich bronić niemáią / álbo co Dźiewki álbo Niewiáſty gwałcą / álbo Mniſzki / álbo iáwne Cudzołożniki/gdyby ie goniono/ żeby tám vćiekáli/niemáią ich bronić. Iure Municipali artic:9.

CVdzołoſtwá iáwne/ty máią być záwſze ká-

ráne / ták Mężczyzná iáko białegłowy : nie ma tego vrząd nigdźie dopuśćić: y owszem gárdłem o to wedle práwá záwsze karano. Speculo Saxo: lib:ij, artic: 13. Et lib:iij, articulo 1.

TEż in legibus Lex Iulia karze cudzołożniki: teraz ty rzeczy bárzo śye zábieżáły / że nikogo o to niekarza : a też pan Bog kaźni dopuszcza / o iáwne rzeczy / iawnie karáć raczy.

O Pożodze.

WOżogá iż to iest zły á okruthny vczynek: Tedy the spráwe obwiniony o pożoge ma czynić : iż gdy go obwinia przed Práwem / iż spalił Dom / Gumno: Tedy ten obwiniony támże przed Práwem ma miánowáć / troie osmnaśćie swiádkow : A powod ten kto żáluie / komu śye krzywdá y szkodá stáłá / ma obráć s nich osmnaśćie s ktorymi obwiniony przyśyądz bedźie powinien. A gdźie-

by ſye nieſpráwił / thedy gdy go powod poprzyſyeże / ogniem ma być ſpalon : czym zgrzeſzył / tym ma pokutowáć. A táki Sąd o pożoge / thedy Polſkim Práwem ſądzą / á nie Máydeburſkim / ácz też y w Máydeburſkim práwie o tym nieco nápiſano.

O Sfálſzowániu iákiey rzeczy álbo kupiey.

Rzecz iáka gdyby kto przedał fálſzywą / A then co kupił wini go o tho / że mu rzecz fálſzywą przedał : Jeſli ſye przy że nie przedał / álbo ácz ſye zna że przedał / ále powie / że niewiedział / á nieprzyrzekał mu zá fálſz : tedy ten co kupił / ſámotrzeć ma nań dowieść / że mu zá dobrą kupią przyrzekł. Iu-

re Muni-

re Municipali articulo 99.

GDzie by kto ná kogo fálszywie skárżył / á ten obwiniony / zá tą skárgąby cieszkość iáką / álbo więzienie podiął : gdyby sye tego potym spráwił / że był niewinnie oskárzon: tedy ten co nań żałował / toż ma cierpieć co on cierpiał. Speculo Saxon:lib:i,artic:69. Et Specu: Saxo:lib: ij,arti: 8. Et Speculo Saxonū libro iij, articulo 69.

O Opiekunach.

OPiekuni vrząd od wierzchniego Páná / álbo Mieyski powinien opátrzyć: áby Opiekunowie sye viścili / áby Dziećinnych rzeczy nieutrácili : Oprocz tych Opiekunow / ktore Oyćiec vstáwi / ći niepowinni Istoty czynić. Speculo Saxon: lib:i, artic:23. Et Iure Municip: articu:26. et articu:49.

OPiekuny może kożdy vstáwić Dziećiam

ſwym/mimo inne przyrodzone/ Tylko áby tho vczinył przed Sadem/ á powiedział przyczyny/ czemu tho czyni. Opiekun thež przyrodzony/powinien Inwentarz vczynić/y viſćić Syerotam ich dobro/áby im tego nieutráćił. Y niemože Opiekun ſkáźić/zniſzczyć/imienia Dźiecinnego áni przedáć/záſtáwić/ áni z dźierženia ſwego wypuſćić. A gdźieby sieroty vmárły/ktorymiby ſye opiekał/Tedy y tym ná ktore ſpadek po nich przyidźie/powinien liczbe czynić: iáko o tym Speculo Saxonum lib:i,articulo 23. Et ad idem de Tutoribus lib:i,articulo 42. Ale ći Opiekunowie/ ktore Oyćiec vſtáwi/ mimo przyrodzone Dźieciam ſwym/ ći niepowinni tákiego Inwentarzá czynić: A to s tey przyczyny/iž nie sámi do tego przychodzą/ále ie Oyćiec vſtawił/y wierzył im tego/ Tedy wſzytká ſpráwá Opieki/ iuž ná ich wierze zależy. A iákie imienie Opiekun wežmie w ſwoie opieke/ thákie záſye wroćić powinien. A ieſli ma z Dźiećmi imienie ſwoie ſpolne/ nierozdźielne: tedy gdy Dźiećiku látom przyydą/ imienie ſnimi rozdźieliwſzy/powinien im liczbe czynić á imienie im ſpuſćić. ☞ Tež Opiekun gdźieby iáſne długi zápiſáne/álbo z Dekretu Sadowego/ á ſpráwiedliwie ich Oycá płácił/á ony by thego przyiąć niechćiały:tedy bliſzſzy Opiekun tego dowieſć wedle Práwá/ nižliby ony tego odeprzeć

miáły.

miáły. Iure Municipali articulo 26.

Opiekun przyrodzony gdźieby Inwentarza nieudźiałał: thedy powinien wszytki długi zápłácić/ choćby máiethnośći Dźiedźinney ták wiele niebyło. Speculo Sax: lib:1, articulo 6, et articulo 23. Gdyż to kożdy ku szkodźie czyni sobie kto sye wedle práwá nie záchowywa.

Opiekun/ Niemoże imienia Dźiećinnego przedáć/ áni zástáwić iedno s tych przyczyn: Naprzod gdźieby przyszło Wiáno zápłáćić/ żeby go niewiástá czekáć niechćiáłá/ á niebyło skąd inąd zápłáćić/ żeby gotowych pieniedzy niebyło/ iedno z imienia Dźiećinnego/ muśiáłoby sye płáćić. ¶ Druga przyczyná/ gdźieby táki głod przyszedł/żeby inák wyżywićsye ty dźieći co w opiece są niemogły: gdyż y kośćielne rzeczy/ słusznie ná ten czás w táką przygode mogą być przedawáne. ¶ Trzećia/żeby broniąc Imienia dźiećinnego/nákłádáiąc ná práwo/álbo broniąc ich od gwałtu/żeby Opiekun innák obronić ich niemogł/ prze vbostwo ich: álbo gdźieby też rzeczy sieroce/ v żydow były zástáwione/ żeby szłá ná to lichwá/álbo ine szkody stąd przychodźiły:álbo długi iáwne/ná ktorychby były álbo zápisy álbo Chyrográfy/ktoresye s Práwá płáćić mu-

ſzą: oprocz tych przyczyn ktore ſye nápiſáły / przez żadną inną przyczynę niemoże imienia Dziecinnego przedáć / záſtáwić Opiekun. A wſzákoż kożdey przyczyny s tych Opiekun powinien dowieść. A ieſliby ich imienie było przes Opiekuná roſprzedano / Práwem tego doydź mogą: oprocz gdżieby Opiekun vkazał / że ku ich ſye tho pożytku ſtáło: tedy chcąli imienie mieć / temu kto kupił muſzą pieniądze odłożyć. A gdy przyydą ku látom / tedy ku tákowemu imieniu niemogą przychodżić dłużey / ieno poki rok y dżien niemimie / to ieſt rok y ſześć niedżiel: gdyby byli támże præſentes, gdżie imienie ich / iáko zową pod iednym Dzwonem. Ale ieſliby ie w cudzych Ziemiach chowano / thedy im dawność nieidżie / iedno we Trzydżieſci lat / y w rok y wdżien / to ieſt w ſześć niedżiel / iáko o tym Iure Municipali articulo 26.

SIeroty bes Opiekunow ſwych nic czynić niemogą. Opiekuná też niepożytecznego / á ſzkodliwego / przed Práwem może Mátká / álbo Bábá Dżiecinna obżáłowáć: á Opiekuny tákie siedmią swiádkow máią pokonáć. Aczkolwiek w Práwie nápiſano / że Niewiáſty niemogą nic czynić / áni winić nikogo / iedno o ſwą własną krzywdę. A wſzákoż oſobne práwo vczy-

nionodla

niono dla sierot: że źli Opiekunowie mogą być przez Niewiástę obwinioni. Speculo Saxonum libro i, articulo 41. Et Iure Mun: articulo 26.

Opiekun gdy Dźieći ku látom przyydą/ powinien Imienie spuśćić: A gdźieby niechćiał spuśćić/ Tedy ma przywieść ten kto imienie swe mieć chce/ przed Sąd dwu przyrodzonych z rodzáiu Oycowskiego/ á dwu z rodzáiu Mátczynego/ ktorzy máią wyznáć látá iego: tedy mu Sąd ma przykázáć imienie: á Opiekun ie powinien spuśćić. A látá Dźiećiam Pácholę we czternaśćie lát/ á Dźieweczká we trzynaśćie. Iure Municipali articulo 26.

Opiekun opiekę tráći/ gdy sye niewiernie wopiece záchowywa/ álbo ieśli był wnieprzyiáźni z Oycem tych sierot/ ktorymiby sye opiekáć miał: álbo gdźieby Dźiećinne rzeczy źle rozszáfował/ przedał á vtráćił: álbo ieśli Dźiećiam pożywienia niedawa: álbo ieśli nieudźiáłał Inwentarzá rzeczy Dźiećinnych: álbo gdyby pieniedzy kthoreby z Opieki przychodźiły nie kładł sierotam/ álbo imienie ich niewiernie sprawował: Thedy tákiego Opiekuná mogą winić Mátka/ Bábá/ Ciotká tych dźieći/ ktoraby iedno wiernie á ku dobremu dźiećinnemu czyniłá: ál-

bo żeby też then Opiekun / długow Oycá ich ná nich / bedąc sam ich Opiekunem dochodźił / nieczekáiąc ich lat. Speculo Saxonum libro i, articulo 41. Et Iure Municipali articulo 26.

Opiekuná gdźieby niebyło / tedy pan wierzchni / álbo vrząd Ráyce w Mieśćie máią postáwić Opiekuny / ktore zową Láćinnicy Curatores, Speculo Saxon: libro i, artic: 41. et articu: 47, Et Iure Municipali articulo 26.

Opiekun niemoże imienia Dźiećinnego kupić / áni sam przes sye / áni tym obyczáiem / iżby innemu przedał / á on potym od onego dostał: czego niema czynić / dla podeźrzenia y oszukánia. Speculo Saxonũ lib: i, articulo 44.

Opiekunow Máthká powinná od vrzedu prosić Dźieciam swym / gdźieby Opiekunow niebyło: gdźieby tego nie vczyniłá / thedy gdyby Dźieci zmárły / spádku nie bedźie sye mogłá po nich domágáć / wedle Práwá Cesárskiego / do ktorego sye vciec máią / gdy Máydeburskiego niestawa. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 23.

Napisano dostátecznie w Práwie / áby sie-

roty niebyły

roty niebyły niwczym oszukáne: y dano obyczay/ iáko sye Opiekunowie sprawowáć máią: Ale iż máło ich/co to dzierżą/ Przyaciele oto niedbáią/ Vrząd tego niedozrzy: tedy po wszytkiey Koronie Polskiey wielkie sye szkody á krzywdy sierotam dzieią/ ták iż dzieci ku látom przyszedszy/rzadko k swemu przyydą/ábysye im to spełná wróciło/ co im spráwiedliwie należy: á zwłaszczá gotowe pieniądze/y inne rzeczy ruchome: O co sye trzebá bać gniewu Bożego/ y karánia zá to tym ná ktorych to należy.

O Dzieciach kthore lath niemáią.

Dziecie poki do Lath rostropnych nie przyydzie/ o żadny wysthep ná gárdle nie ma być karáno: Jesliby thez kogo zábił/ álbo ochromił: Thedy Opiekun z iego Jmienia powinien tho nagro-

dźić/y zápłáćić: tákże y szkody/ ktoreby dźiećie vczyniło/gdyby ná nie wedle Práwá dowiedźiono. A iesliby kto Dźiećie zábił/zápłáćić ie ma iáko głowá niesye. Jesliby też ktho cudze Dźiećie miotłą álbo záwłosy skarał/gdy iedno przysyeże/ iż to vczynił zá wystepem iego: nic zá to nie pokupi. A wszákoż Dźiećie niegdy bywa karano/ zá wielki wystemp/ktore iuż iest blisko lat rostropnych: Ale iesliby był ieszcze bliszszy Dźiećinstwá niżli lat vstáwionych/to iest Czternaśćie lat: tedy niema być karan ná gárdle: ále Opiekun zan zápłáćić ma. ¶ Dźiećie/á szalony/gwałtu vczynić niemogą: Bo gwałtu niemoże nikt vczynić/ iedno ći co to czynią vmyslnie á dobrowolnie: á dźieći y szaleni/ ći rozmysłu niemaią: A thák ná gárdle niemáią być karáni / tylko szkody ktore vczynią / maią być płácone. Speculo Saxonum libro ij, articulo 65. et libro iij, Articulo 3. Et Iure Municipali articulo 38.

Dźieći gdy Oyćiec vmrze/ niepowinny żadnych długow płáćić zá Oycá vmárłego/ álbo zá Mátkę/ iesli im czego Rodźicy nieodumrą/ á iesli po nich żadnego spadku niebiorą: A iesli wezmą / thedy powinni bedą długi płáćić. Speculo Saxonum libro iij, articulo 10. Et libro i, articulo 6.

Dziecie iesliby kto wsádził ná koń/ták twár douſty / kthoryby zádzierżeć ſye niedał/ á przeſto by ono Dziecie zábił: pan onego koniá powinien záplácić/ iáko wedle práwá ieſt / ieſli koń ſwoy mieć chce. Speculo Saxonū libro ij, articulo 40. Et Iure Municipali articulo 38.

O Testámenćiech.

Testámentem áni Męzczyzná áni Zeńſkie pogłowie/ imienia ſwego/ nikomu dáć/ w chorobie leżąc niemoże/bes przyzwolenia Dziedzicow á Potomkow. Acz w Duchownym Práwie ſtoi iż oſtáteczna wola ma być kożdemu wypełnioná: tho ſye ma rozumieć/ o tych kthorzy wolni ſą/ w ſwym imieniu / gdy tho vczynią we zdrowiu/ y będąc w dobrey báczności: thedy tákiego Teſtámentu / gdzieby siedmią swiádkow doswiád-

czono / álbo iżby przed vrzędem táki Testáment był vczynion : Dziedzic dzierżeć powinien. Ale ruszáiące rzeczy / thy może oddáć wedle woley swey kożdy. A ták sye tho iedno rozumie o tych rzeczach ktore może Testámentem legowáć / to iest ruszáiące rzeczy. Iure Municip: artic: 65.

TEstámentem też Zoná iáko y ktho inny / niemoże nic oddáć / bes przyzwolenia Meżowego / y ruchomych rzeczy. A Gierady tey nie może oddáć chociaby też y Mąż przyzwolił. Speculo Saxonum libro i, articulo 31. et articulo 52. Et Iure Municipali articulo 65.

TEstámenthu siedmią świádkow dowodzą / gdzieby vrzędnie nieuczynion / á wiáry mu niedano. Speculo Saxonum libro i, articulo 8. Et Iure Municipali articulo 65.

TEstámentem prze to niemoże nikt nic oddáć bes przyzwolenia dziedziców: A s tey przyczyny to vczyniono / iż Oycowie niebáczni / álbo nie miłosierni / ostáwowáli Dzieci swoie w vbostwie : oddawszy Testamentem / od Potomstwá swego / iż nic álbo máło Dzieciam zostawiáli / co było przeciw dobremu obyczáiowi. A ták przeto to práwo vczyniono / áby Dzieciam

máietnosć ich ostáłá: ktemu też ktho co ma dáć/ odkázáć/ ma to czynić zá czásu/ poki sam tego vżywáć może: Abowiem ktho co oddawa po smierći/ iuż to nie iego/ále iego Dziedzicow. Zoná też czyiá niema być o to winioná/ kiedyby tákich rzeczy co zginęło. Speculo Saxo: lib: i, articulo 52.

O Zastáwnych/ álbo o Pożyczánych/ á ku chowániu dánych rzeczach.

JEslibyby ktho komu rzeczy stoiące albo leżące zástáwił albo náiął: á potym on komu náieto/ álbo iego Potomek chćiałby przeć/ iżby w naymie dźierżał álbo w o-

bligácyey. Tedy ten kto náiął/bliższy sámotrzeć przysyądz/niżli on komu zástáwiono/ álbo náieto/ przysyegą by sye miał odwieść: oprocz thego/ iżby ten Dzierżawcá mogł vkázáć / że tám iákie dżiedżictwo ma / álbo iżby mogł vkázáć/obrone kupná swego:tedy ze dwiemá świádki gdy przysyeże to odżierży. ¶ Też o rzeczy gdyby go winiono/ktore sye iáwnie nieukázuią: tedy przysyegą swą może odiydź. Ale gdżie o rzecz iáwną/ktora sye pokázáć może kogo winią : tedy kto żáłuie bliższy nań dowieść s świádki sámotrzeć: Oprocz żeby kto vkazał/ rzeczy/ á powiedżiał/że są iego właśne rzeczy/á nie tego co żáłuie:tedy bliższy dowieść mimo Powodá/że tho są iego rzeczy właśne. Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

Pożyczy kto álbo zástáwi koniá/száty álbo kthorekolwiek rzeczy ruchome / ieśli then komu zástáwią / álbo pożyczą/ przeda/ zástáwi/ álbo przegra / álbo by mu też vkrádżiono/ thedy then ktho zástáwił/swych rzeczy pátrzyć á vpominác sye ma/nie v kogo innego/ iedno / themu v kogo zástáwił. Jesliby thez vmárł ten v kogo zástáwiono/ Tedy od iego Potomká máią tego pátrzyć á dochodżić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 60.

WOżyczáną rzecz kożdy powinien wroćić nieskáżoną / niepogorszoną / álbo ták zápłáćić wedle ważnośći. ¶ Ale ktho da rzeczy ku chowániu / iáko Láćinnicy zową in depositū, ku wierney rece: iesli zgore / álbo vkrádną / álbo nieprzyaciel weźmie: tedy gdy przysyegą dowiedźie ten co mu chowáć dano / że wtym zdrády álbo oszukánia nieuczynił / áni przyczyny themu dał: tedy płáćić niepowinien. A s tey przyczyny pożyczána rzecz ma być płácona / że tego vżywasz / álbo vżywáć możesz: A thák wroćić nieskáżone álbo zápłáćić ma. Ale to co schowáć dádzą / poniewaz vżywáć tego niemoże / tedy też płáćić niepowinien / iesli zginie gdy iedno dowiedźie / ten kto chował że w thym oszukánia żadnego nieuczynił. Speculo Saxonū libro iij, articulo 5.

ZAstáwiłby kto v kogo bydle tákie / koniá / álbo mu náiął: gdy zdechnie / Tedy ten kto ie chował / gdy przysyeże / że nie iego winą zdechło / áni dał temu przyczyny: thedy go niepowinien płáćić: tylko to tráći co ná nie dał / álbo zá co ie náiął. Speculo Saxonum libro iij, articulo 5.

GDyby kto máiąc imienie w zástáwie budował: Tedy gdy imienie wykupią / ten

co budował/ może ono znieść chceli/ iáko ſwe. A ten ktoby wykupował/ niemoże mu thego bronić. Ale ieſliby co zbudował/ álbo opráwił/ w tym domu kthory mu záſtáwiono/ czegoby w onym domu trzebá/ izby pobił álbo opráwić dał/ bes czego by dom bes ſzkody być niemogł: tedy ten co wykupuie/ powinien opráwić tho/ co ná opráwe nałożono. Iure Municip:articulo 140.

RZeczy pożyczáney niema nikth kczemu innemu vżywáć/ iedno thym obyczáiem ktorym mu iey pożyczono. Ná przykład: náieto by iednemu koniá ná mile: á onby ná nim iechał dáley: A ták w tey mierze powinien ſzkode płáćić/ ieſliby ſye kthora przes tho ſtáłá. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 15. Et Speculo Saxonum libro iij, articulo 5.

POżyczánych álbo ku chowániu dánych rzeczy niemoże nikt hámowáć w długu/ áni w żadney rzeczy: Ale powinien to wydáć temu kto dał ſchowáć. Speculo Sax:lib:iij, articu:5.

KTo ku chowániu rzecz ktorą od kogo bierze/ ma iáwnie bráć: dla tego/ á ſnadźby mu dano rzecz krádźioną chowáć/ kthorąby potym v niego nálezioná: tenbyſye przał coby ſchowáć dał.

wáć dal. Thedy v kogoby ią náleziono / o złodzieystwo mogłby być obwinion. Speculo Saxonum lib: ij, articulo 36. Abowiem ktho rzecz krádziona táiemnie chowa / iuż iest iákoby sam vkradł. Speculo Saxon:libro iij, articulo 5.

Gdy kto pożyczy/álbo záſtáwi rzecz kthorą swoie á zginie/álbo ią vkrádną: v żadnego innego ſye iey niemoże vpominác / iedno v tego komu wierzył. Aczkolwiek ſtoi w Artykule lib:ij,articulo 32, że kto by ſwą rzecz nálaſł/ v kogożkolwiek/tedy iey dochodzić może: tho ſye ma rozumieć/o rzeczach krádzionych/ á nie o pożyczánych: Bo pożyczáney/álbo záſtáwioney rzeczy/ niema ſye ni vkogo włoſniey vpominác/ iedno tám komu pożyczył álbo záſtáwił. Speculo Saxonum libro ij,articulo 60.

O Naiemnikách/ á o naymiech.

TEn co imienie álbo dom v kogo náymuie/ gdzieby nań žáłowano / žeby naymu nie zápłácił / á onby powiedział że zápłácił: sámotrzeć tego ma podeprzeć že zápłácił. álbo Pan gdzieby chciał dowieść/ że mu niezápłácono / bliſzſzy dowieść. Może też Naiem wypowiedzieć przed czásem Naiemnikowi/ ten co náymuie/ gdy mu Czynſzu Naiemnik niezápłáci: álbo gdy ten co iego imienie ieſt/ chce tám ſam mieſzkáć/ álbo tám budowáć: álbo gdzieby Naiemnik wonym domu niepoczeſnieſye rządził á ſpráwowáł. Speculo Saxonum libro ij, articulo 59. Et Iure Municipali articulo 140.

GDy kto naymie dom álbo grunt/ rolą. etc. ſzkodá ktoraby ſye kolwiek ſtálá: tedy nie tego co naiął / ále co mu náieto ieſt / gdzieby iedno dom álbo imienie wcále zoſtáło: thák iáko mu náieto: Ale w innych rzeczach / iáko w po-

żytkach/

żytkach / szkodá ostawa przy Naiemniku: Abowiem gdy pożythek ma / nieda wiecey iedno co smowil: także thez gdźie szkode ma / niema dáć mniey / iedno iáko smowil. Speculo Saxonum libro ij, articulo 59.

GDy ten vmrze co naiął / thedy Potomkowie mogą Naiemniká ruszyć. Speculo Saxonum libro iij, articulo 77.

NEśliby Pan chćiał ruszyć Naiemniká z Jmienia ktore mu náiął / álbo żeby on thez chćiał odidz á w tym naymie daley syedźieć niechćiał: ma to y Pan Naiemnikowi / y Naiemnik Pánu wczás opowiedźieć: iesli vmrze Naiemnik / Potomek iego powinien z onego imienia zápláćić / iákoby on sam zapłáćił. álbo iesli tez Pan vmrze / tedy themu ná kogo imienie przypádnie / ma być zápłácono. Speculo Saxonum libro ij, articulo 59.

TEn co naymie / może Naiemniká / gdy mu Czynszu niezápłáći / poćiągáć / niepozywáiąc go do Práwá. Iure Municipali articu: 140.

O Szkodách domowych.

STrzechy dáchowey swego budowánia / niemoże nikth ná cudzą ziemie puścić: y powinien cześć Dworu swego grodźić: Gdźieby tego nieuczynił / szkode kthoraby Sąsyádowi vczynił / powinien nágrodźić. ¶ Gdźieby też Sąsyad ná Sąsyádá skárżył / s ktorymby miał śćiáne spolną / ażeby sye śćiáná káziłá / dla stárośći / żeby opráwy potrzebowáłá: tedy ma te rzecz przed Vrzedem opowiedźieć áby go wthym vpomioniono / áby spolem s Sąsyádem budował. A ieśli nieskárży ten co sye szkody boi / á zátym budowánie pádnie ná iego dom: Tedy Sąsyad ktory przyczyne szkody dał / opráwić to powinien: ále otto drzewo co vpádnie do dworu sąsyádowego / Sąsyádowi przyydźie. ¶ Zadny niemoże drzewá áni budowánia stáwić / áni kłáść do cudzego domu / álbo dworu / bes przyzwolenia tego / kthoremu by to ku szkodźie było: Albo żeby s tym brzemieniem

dom álbo

dom álbo on dwor kupion/ żeby to mogl zá prá-
wem vczynić. Speculo Saxonum libro ij, articu-
lo 49. Et Iure Municipali articulo 126.

KOminy/ Wychody/ Chlewy swinie/ od
ściany álbo od ogrodzenia Sąsyedzkie-
go/ bliżey trzech stop niemáią być stáwiáne: y
kożdy komin/ piec swoy/ ma thák opátrzyć/áby
iskry kthore lecą domowi sąsyedzkiemu/ nieszko-
dziły. Wychody też ktore ktho czyni/ podle do-
mu Sąsyádá swego: tedy áż do ziemie ma ie zá-
wrzeć. Te vstawe vczyniono/ áby ieden drugie-
mu szkody nieczynil/ áby kożdy piec swoy álbo
komin opátrzyl/ áby z iego niedbáłośći szkodá
niebylá. A ieslіby thákiego opátrzenia vczynić
niechćial/ powinien istote vczynić:iesliby szkode
vczynil/ áby zá tho dosyć vdziáłal. Abowiem
choćiaby Sąsyad oto nieżálowal/ przed tym:A
wszákoż gdźieby sye szkodá stálá:powinien oprá-
wić/ dla tego że tho práwem opátrzono/y vstá-
wiono iest. Speculo Saxonum libro ij, articulo 51.
Et Iure Municipali articulo 124.

DOm gdyby kto chćial budowáć álbo mu-
rowáć: iesli Sąsyad chce snim spolną
ściáne budowáć/á nakład snim spolem czynić:
tedy niepowinien ieden drugiemu Plácu swego

nic vstąpić / iedno społu ściáne budowáć / álbo murowáć. Ale ieśli Sąsyad niechce budowáć/ á nakłádu vczynić/ Tedy temu kto buduie powinien mu vstąpić dla wywiedzienia ściány plácu domu swego dwá łokćiá ná fundámenćie / á ná gorze łokieć : á tho dla tego nakłádu ktory czyni ten co buduie / że też te ściáne bedźie miał spolną śnim / iáko y ten co buduie. A tho sye ták záchowywa z zwyczáiu : A dobry zwyczay/ tedy iest zá práwo / ácz pisánego práwa w kthorey rzeczy nie bedźie.

DOm álbo budowánie ná czyim grunćie iest: tedy zá gruntem idźie : to iest ná czyim grunćie iest/ tedy tego ma być y budowánie : to sye rozumie/ gdyby ktho co ná cudzym grunćie zbudował/ Tedy gdy wykupią z reku iego ono imienie/ iuż ono budowánie przy imieniu zostawa. Speculo Saxonum libro ij, articulo 21. Et libro eodem articulo 53.

OKno kto vczyni do cudzego domu: gdźieby ná tym domie/ álbo brzemie álbo obowiązek / álbo powinowáctwo niebyło żadne/ przeco by to vczynić mogł : ma to záśye swym kosztem záprawić/ áby Sąsyádowi tym nieublizył. Speculo Saxonum libro ij, articulo 49.

Dom są-

DOm Sąsyádá swego ktoby skáźił/złamał czásu ogniá boiąc sye áby dla niego niezgorzał: iesli tám ogień doydźie/ ten co skáźił niepowinien zá tho nic dáć. Gdźieby ogień niedoszedł/ powinien tho zásye opráwić/ gdźieby tho swą wolą vczynił/ nie z roskazánia vrzedowego tedy to sąm powinien nágrodźić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 49.

SZkody swym dobytkiem nikth niema drugiemu czynić. Pásterzá nikth niema chowáć osobnego / gdźie wszythká Wieś pásterzą chowa: dla thego áby pásterzowi płacey kthorą ma zá pracą nieumnieyszáło sye. Speculo Saxon: lib: ij, artic: 54. Abowiem gdźieby wolno kożdemu pásterzá chowáć / á pásterzá pospolithego/ gdźie zwykła rzecz/ że chowano przed tym: tedy byłáby krzywdá tym vbogim / gdyby pospolitego Pásterzá niebyło: á vboszszy prze chudobę / pásterzá osobnego by sobie chowáć niemogli.

WE Wsi álbo wMieśćie cokolwiek sye stánie/ku pożytku ich/áczbysye ná to wszytcy niezwolili: tedy ná co wietsza część przyzwoli / ná to też ma przyzwolić mnieysza część ludźi. Specu: Sax: lib: ij, artic: 55.

O Zwierzetách ſzkodzacych.

WJes/kiernoz/byk/źwierze kożde/człowieká: álbo też bydle czyie gdy ráni álbo ochromi/ álbo zábije: Pan czyie źwierze ſzkode vczyniło/wedle tego/iáko kthorey rzeczy ſzácunk á zapłáthe vſtáwiono/ doſyć vczynić á zápłáćić powinien: A to ieſli ono dobytcze álbo źwierze/iáko ieſt Pies/gdyby ſye o thym dowiedźiał/co ſye ſtáło / weźmie w ſwoie moc: Ale ieſli go do ſyebie nieweźmie/ y owſzem wypedźi / niechowa go / niepáſie/ nie nápawa: nie winien zá to płáćić. Ale ten komu vſzkodzono / álbo komu ſye ſzkodá ſtáłá/ma wźiąć to bydle ieſli chce. Iure Municipali articu: 123. Et Speculo Saxonũ lib: ij, articulo 62. et articulo 40.

Szkode álbo obráze ieſli ktho weźmie / od źwierzećiá / kthore s przyrodzenia ſzkodliwe ieſt / iáko Niedźwieć/Wilk: ieſli ie ktho chowa ná mieyſtcu tym poſpolitym/kedy ludźie cho

dzą/á obráźi

dzą / á obráźi kogo: powinien then kto ie chowa płáćić. A ieśli ie chował ná mieyscu osobnym / iź by kto niemáiąc tám co czynić ßedł tám á wziął obráźe: Pan onego źwierzećiá / niepowinien tym obyczaiem płáćić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 40. Et Iure Municipali articulo 38.

O Sedziach y o spráwiedliwości czynieniu.

Sedzia kozdy niema innák sedźić / iedno wedle Práwá pisánego: y niemoże áni ma / innego Ortelu dźiáłáć / iedno wedle Práwá: á poki práwá Máydeburskiego stawa / ma być im sądzono. A gdźieby go iuż niestáło / s Práwá Cesárskiego máią bráć Artykuły / iáko ku ktoreyby rzeczy należáło / á wedle tego sądźić. videlicet in

delicet in deffectu Iuris Saxonum recurritur ad Leges, vt de hoc Spec:Saxon:lib:i, in Prologo. Et Speculo Saxon:lib:iij, artic:30. Et Spec: Saxo: lib: ij, artic:36. Et lib:i, artic:18. Et lib:iij, articu:44. Et Iure Municipali articulo 44.

SKárżyć álbo Práwem czynić / troiácy ludźie s potrzeby czynić powinni: Naprzod Opiekunowie o krzywde sieroth ktorymi sye opiekáią. Abowiem gdźieby o ich krzywdy nieczynili/ Tedyby powinni sámi im zá to dosyć vczynić. Potomkowie też własni/ gdyby rodźicá ich ktorego zábito/ powinni oto czynić: Bo by spráwiedliwie thym Dźiedźictwo strácić mieli/ gdyby tego zániedbawáli. Mąż też o Cudzołostwo żony swey / á to przeto że mu tho sromotę niesye: á o sromotę swą powinien kożdy mowić. Speculo Saxonum libro i, articulo 62.

SEdźia żadny swey rzeczy sądźić nie może. Iure Municipali articulo 27.

SEdźia niegdy może sądźić ty/ kthorzy nie są pod iego Iurisdycyą/ iáko są Kupcy/ ktorzy y tu y owdźie kupiectwá spráwuią. Aczkolwiek pod onym práwem nie są/ gdy ie pozową/ odpowiedáć tám powinni. Spe:Sax:lib:i, arti:70.

Gdźie sye kthora rzecz Práwem pocznie/ tám też ma koniec mieć. Speculo Saxonum libro iij, articulo 13.

SZácunek swoy kożda rzecz ma/ y ták kożda rzecz ma być płácona / iáko iest vstáwiona : ácz kto drożey szácuie ná żálobie swey. Ale Sedźia ma y powinien tho moderowáć / iuxta vergeldum Specu:Saxon:lib:i, artic: 68.

SPráwiedliwośći niepowinni áni máią w Mieśćiech ináczey czynić Ráyce / álbo vrzednicy Mieyskcy/ iedno tym práwem/ w ktorym syedzą/ to iest Niemieckim : oprocz o Rány y o głowe/o to Polskim Práwem ma być sądzono/ á zwłaszczá kiedy komu innemu spráwiedliwość czynią/w tákich rzeczach. Ale sámi miedzy sobą/kthorzy syedzą w iednym práwie/o Rány/ thedy wthymże práwie / y sądźić y odpowiedáć sobie máią. Ale obcym Polskim práwem/ták iáko sye nápisáło/ spráwiedliwość czynić máią. A o złodzieystwo tedy tymże obyczáiem práwá/w kthorym syedzą / sámi sobie máią odpowiedáć/ y sądźić sye. Ale komu innemu tedy wedle obyczáiu ziemie ták iáko tu iest vstáwá w Podolu/ma o złodzieystwo odpowiedáć y spráwowáć sye

obwiniony/

obwiniony/ wedle obyczáiá támtey ziemie/ ktory sye tu z zadnym práwem niezgadza. A then Artykuł wedle zwyczáiu/ á práwá pospolithego Polskiego/ ma byc chowan.

Goscinne práwo ma byc pretsze/ nizli tym co tám mieszkáią / álbo przylegli są: y ma im byc Spráwiedliwosc vczynioná nadáley do trzeciego dniá. A zá gosciá ma byc rozumian/ kthory iednego dnia niemoze doiecháć do onego mieystcá/ gdzie spráwiedliwosci szuka. Iure Municipali articulo 46.

Gdy kto ná kogo záłuie/ thám gdy mu sye spráwi on/álbo dosyc vczyni ná kogo záłuie/ powinien mu tez zásye odpowiedáć támze. A wszákoz powinien mu sye pierwey vspráwiedliwić/oco go winuią: toz dopiero nan ma záłowáć o swe krzywdy: á poki mu sye nieuspráwiedliwi / thedy ten niepowinien odpowiedáć / co pierwey záłował. A iesliby tez wiele ich iednego winiło / tedy niepowinien im odpowiedáć/ áz sye s pierwszym sądownie odprawi: A wszákoz ma istote vczynić / ze sye vspráwiedliwi kozdemu. Speculo Saxonum libro iij, articulo 13. Et Articulo 12.

SEdźić áni ſkázowáć/zá rázem ná pretce nie=ma Sedzia / w rzeczach innych: oprocz o rzecz gwaltowną ſądźić powinien / kthora odwłoki niećierpi: álbo nieſye ná ſobie Gorące práwo. Speculo Saxonum libro j, articulo 70.

SEdźia żadny niema ſedźić / wedle wiádomośći ſwey: Ale iáko vſlyſzy / wedle żáloby y odpowiedźi / ták wedle thego ſkázowáć / y ſpráwowáć ſye ma. Speculo Saxonum libro ij, articulo 1.

NAkłády z zwyczáiu niebywáią inne ſkázowáne / iedno ktorych kto Akty dowiedźie / tám gdźie ſye práwuie. A wſzákoż ná toby miáło być baczenie / ktho muśi dáleko ieźdźić / á drugdy áż do Litwy zá Krolem: tákie nakłády niemogą być Akty dowiedźione: ále muśi być ná nie dowod inny / to ieſth przyſyegá. Abowiem kto wygra w práwie kthorey rzeczy / Tedy then práwem zwyćiężony ma nakłády płáćić / ten kto zyſzcze tego / o co ſye práwowal. Speculo Saxonum libro ij, articulo 8.

GDy by kogo obwiniono / przed Sądem / oblicznie / á onby od Sądu vćiekł / álbo

odszedł: Tedy ty rzeczy / o co sye przed Sądem rzecz dźiáłá/máią być Powodowi przysądzone. A gdźieby też ná niewinnego żałowano / Tedy z niewinnego może być winny s pięći przyczyn. Speculo Saxon: libro ij, articulo 45.

Sędźia niema nikomu vkrácáć czásu przedłużenia/ iáko w ktorey rzeczy należy wedle práwá/iáko o dług álbo o inne rzeczy pozwánemu. Ale powodowi/niedawáią dylácyey/odwłoki: Abowiem Powod ma dosyć czásu rozmyśláć sye ná to o co żáluie: tákże też ma być vżyczono czásu pozwánemu / áby sye rozmyślił á odpowiedźiał. Speculo Saxonū lib: ij, articulo 2. A wszákoż w niektorych rzeczach y pozwánemu niedawáią dylácyey / iáko gdy idźie o rzecz máłą/ktora łácno może być rospráwiona: á miedzy vbogimi osobámi dla vtráty á nakłádu ich/miedzy tymi záráżem spráwiedliwość ma być: Gdyż łácna odpowiedź w Prawie / iż kogo pozową/ ma przeć álbo znáć. Gdźie też idźie o gwałtowne rzeczy / o co záráżem spráwiedliwość czynić powinna rzecz. ¶ Jeśli thez kogo vbiią / álbo o sfálszowánie listow/ przeciw thym co fálszuią/ álbo przeciw tym co ie piszą/álbo co ie noszą/ álbo przeciw Swiádkom fálszywym: záráżem po żálobie ma przeć álbo znáć. Wszákże w tych rze-

czach ma obrone pozwány wedle Práwá / y dylacye. Speculo Saxonũ libro ij, articulo 3.

DRoge wolną / iedná Wieś drugiey ma dáć odewśi do wśi. A ktoby sobie nową droge czynił / gdźie iey przed tym niebyło / Tedy może być oto práwem poćiągnion. Speculo Saxon: lib: ij, articulo 27. et art: 47. A drogá ma mieć ośm stop w szerzą. Speculo Saxonũ libro ij, articu: 59. Et Iure Municipali articulo 131.

CJ co ná Sądźie śyedzą niemáią tákich rzeczy przypuszczáć á przyymowáć / iż gdyby kto rzecz swą / ktorą w Práwie wiedźie / spuśćił / álbo przedał możnieyszemu álbo przełożenszemu / dla vćiśnienia vboższego / áby to vbosszemu co szkodźić miáło: y owszem táki kthory spuszcza / álbo przedáie: swą rzecz tráćić ma. Speculo Saxonum libro i, articulo 48.

JEśliby komu łáiano / á on też záśye łáiał / á odmawiał: nie powinien tákich słow oprawowáć / gdyż odmawia á nie sam poczathkiem / áby przymawiał. Bo niepowinien nikt nikomu czynić poććiwośći kto mu łáie. Speculo Saxonum libro ij, artic: 16. Et libro iij, articulo 45.

A Czby kto był niewinien / winnym stáć sye może s tych przyczyn / że złodzieyská rzecz v niego záſtano / wrocić mu ią káżą á on niewroci. Speculo Saxonum lib: ij, articulo 36. Kto niedopuści szukáć v syebie gdy s Sądu poślą. Speculo Saxon: lib: ij, artic: 22. et artic: 13. Albo ktoby kogo złáiał / zesromocił / á skazano mu / áby mu tho oprawił / á onby niechciał / winien ostawa. Speculo Saxon: lib: i, articulo 68. Gdy też odpowiedzieć niechce gdy nań żáluią oco przed Sądem / iuż winien ostawa. Speculo Saxon: lib: ij, articulo 45. et Specu: Saxo: lib: iij, articulo 39.

K Aránie ná gárdle álbo ná zdrowiu / thedy tym personam ma być odwłoczon o Niewieście brzemienney áż porodzi. Dzieciećiu / ktore ieszcze ku látom nieprzyszło / á Opiekálniká by niemiał: tedy odkłádáią do drugiego Sądu / áby Opiekuná miał. Szalonemu áby poznano ieśli z szaleństwá tho vczynił / álbo z inney przyczyny. Speculo Saxonum libro iij, articulo 3. Et libro ij, articulo 55.

Z Mnimánia trzech rzeczy niema nikth czynić: Naprzod że mnima á pewnie niewie / przysyądz niema. Wtore / niema nikth sądzić z

mnimánia:

mnimánia: Abowiem mogłby w tym omyłke á krzywde vczynić. Trzecie/o mniemáney rzeczy niema być tak dzierżano iáko iuż o pewney wiádomey prawdźie. Speculo Saxonum libro iij, articulo 8. .:. .:. .:. .:.

Sędziowie/ Przysyężnicy trzeźwo máią sedźić y skazánia náydowáć. Specu: Saxo: libro iij, articulo 69. Et libro i, articulo 59.

Sędźia żadny áni srodzey áni też lżey/o wystepy niema sedźić/ iedno iáko w Práwie nápisano. Speculo Saxonum libro iij, articulo 86.

O Duchownego Sadu/gdźieby Swiecki Swieckiego pociagnał/o rzeczy ktoreby sadowi Duchownemu nienależáły/á o szkodeby tym przypráwił drugiego: Tedy gdyby go o to práwem pociagniono: winámi ma być karan/y szkode ma opráwić temu/kogo pociaga do Duchownego Sadu. Speculo Saxonum lib. iij, articulo 87. Et Iure Municip: articulo 28.

Sędźia gdy syedźi ná Sadźie gáyonym: Tedy coby sye przed nim dźiało/może świádczyć/ y s przysyężniki: á inedy/ thedy nieważy świádectwo iego: kiedy by mu wiáry niedano/

musyałby przysyądz. Speculo Saxonum libro iij, articulo 88. ./. ./. ./. ./.

Aczkolwiek iest wiele rzeczy roznych/wszákże iednák ksobie podobnych. A thák iedno práwo z drugiego pochodzi: A przetho w skazánu rzeczy/ iednego práwá vżywáć możemy. Abowiem gdzie są rzeczy ksobie podobne/Tedy też práwo podobne iest ktemu. Bo gdzie iedna rzecz ku ktorey podobna / w tákich thez rzeczach iedno Práwo ma byc. Speculo Saxonum libro i, articulo 9. Et libro ij, articulo 12.

Sedzia to iest Burmistrz/ Woyt/ może być przeświádczon we dwu rzeczach / izby spráwiedliwości niechćiał vczynić/ gdyby iey v niego żądano: A then co o to żáluie/miánuie świádki ktorzy przy tym byli. Tedy Powod przećiw tákiemu Sedziemu / sámotrzeć ma dowod czynić. Albo gdzieby sye Sedzia chćiał odwieść/ tedy sámotrzeć z rownymi świádki/ktorzy przećiwko iemu świádczyli/ma sye odwieść/ á to w tych rzeczach / kthore o potoczne krzywdy / álbo spráwy miedzy ludźmi są. Ale gdzieby było około tey spráwy/ o ktorąby ná gárdle álbo ná zdrowiu káráć miano/ gdzie spráwiedliwości nieczyni: Powod sámosyodm/ma tego dowieść. vt de

hoc Iure Municipali articu: 17. Z łakomstwa / z boiaźni / za dáry / z nienawiśći / niema sye bać bogatszego / áby iemu dla strachu / álbo komu kwoli / miał swoy sąd niesprawiedliwie czynić / álbo sądźić z nienawiśći / izby sye ná kogo gniewał / álbo z łáski izby komu życzył niema sedźić / iedno Bogá przed oczymá mieć. Iure Municipali articulo 18.

DEkrety Sądowe s tych przyczyn mogą być skázone: iesli ie Sedźia czyni / ten ktoremu to nienależało / to iest nie wswey Jurisdicyey: iesli sye niezgadza s pozwem / to iest o inne pozwano / á o inne skazał: iesli też táka Sentencya niema w sobie álbo zdánia w stráćie iedne strone / álbo wolnośći vczynienia: Jesli przes stron / izby strony niebyły / álbo pozwánie przed tym niebyło: iesli też wSwieto Sentencya sye stánie / álbo nie ná thym mieyscu / gdźie zwykły bywáć: O czym w Cesárskim práwie. A zwłaszczá gdy Sedźia nie w swey Jurisdycyey Dekret vczyni. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 59.

W Innym prawie niepowinien nikt odpowiedáć iedno s tych przyczyn: Napirwey ácz w innym prawie syedźi / ále tam imienie ma

gdźie go

gdzie go pociagniono: A tak dla oney máietnosci/ ktora tám ma powinien odpowiedáć. Speculo Saxonum lib.iij,articulo 25.Et Iure Municipali artic:28 et arti:66. ¶ Wtore gdyby kto tám iáki wystep vczynił/tám w onym práwie gdzie go pociagniono/thedy tám powinien odpowiedáć. ¶ Trzecie gdzie kto kupczy álbo sye zádłuży/tám thez powinien odpowiedáć. ¶ Czwarte/ gdzie kto záłuie w Práwie/ thám tez zásye vspráwiedliwić sye ma/ iáko otym Speculo Saxonum lib: i,articulo 61. et lib:iij, artic:79. et lib:eodem,artic:26.Et lib:i,articulo 70.Et Iure Municipali artic:28. A iż Sedzia/z vrzedu swego/ może wszelákie spráwy sedzić. Jáko o tym Speculo Saxonum lib:i,articulo 59. Wszákże ma opátrzyć á ná baczeniu mieć/ áby tych rzeczy kthoreby iego práwu á sadowi nienależáły niesadził. Jesliby też kto do iego sadu pociagnion był/o rzecz ktoraby iego Sadowi nienależáłá/ iesliby sye niewyymował do swego práwá ále tám odpowiedał: iuż to nie Sedziego winá bedzie ále tego co sye niewyymował. Abowiem/ iuż skazánie bedzie powinien ćierpieć: ktoreby nic nieważyło/ by sye był w Sad niewdawał/ á do swego sye práwá odzywał. Iure Municipali articu: 28. Ale iednák tho sye wszytko zámyka w Artykule Specu: Saxon: lib: iij, artic: 25.

Odpowiedźieć ná żálobe ieden drugiemu powinien Sądownie: oprocz tym ktorzy są ná sławie á ná poććiwośći zmázáni/iáko są zlo dźieie/zboyce/iáko o tym Speculo Saxon: lib: i, articulo 37. álbo ktorzy są wywołáni álbo wypowiedzieni. Speculo Saxonum libro i, articulo 38. álbo gdźieby sye odkupili/gdźieby ie káráć s Práwá sromotnie skazano. Speculo Saxonum lib: i, articulo 40. álbo też żywot álbo członek odkupili/wczymby inż byli skázáni/ Speculo Saxon: lib: i, articulo 65. Gdyż też tácy gdźieby ie potym o co winiono/w żadney rzeczy bronić sye/á odchodźić przysyegą niemogą. Speculo Saxonum lib: i, articulo 39. Et lib: iij, articulo 16. Et Iure Municipali articulo 4. et articulo 22.

Dlugu ieden ná drugim niema dochodźić w innym práwie/ iesli obádwá są / á syedzą wiedney Jurisdycyey/to iest w iednym práwie: á zwłaszczá gdyby Dłużnik był osiádły. A ieslibyкto poćiągnął do inney Jurisdycyey/ niżli tám gdźie syedzą ći obádwá: á then obwiniony ćiągnąłby sye do swego práwá : iesli go nieodeslą/ á ten poćiągnie ku práwu thego co mu w inney Jurisdycyey trudność á szkode żádał / że go tám poćiągnął / gdźie go ćiągnąć niemiał / y

dowiedzie tego listem od onego Sądu/do ktorego go było pociągniono: tedy ten kthory go pociągnął do innego Práwá: powinien szkodę á nakłády opráwić. Iure Municipali articulo 68.

W Práwie kogo winią/ powinien w odpowiedzi swey álbo przeć álbo znáć: oprocz izby kto powiedział áczby sye nieprzał/ ále że iuż dawnosć temu wyszłá/ oco go pozywa: álbo izby sye wyymował do swey Jurisdicyey á do swego Sędziego. Speculo Saxon:lib:ij, articu:3.

O Appellácyach.

Appellácya thá idzie do szesći niedziel/kiedy Pan iest w ziemi. Ale gdzieby Páná w ziemi niebyło/do ktorego sye Appellácya ciągnie: Thedy do Osminasćie niedziel/ Appellácyą skłádáią. A wszákże thá szesć niedziel niemiáłáby sye rozumieć/ iedno gdy Pan do ziemie przyiedzie. Speculo Sa-

xonum libro ij, articulo 12.

SEntencya tho iest ſkazánie gdyby czyniono: Tedy then komu by ſye krzywdá widziałá / nátychmiaſt ma przeciw temu mowić á do ſwego Páná wierzchniego áppellowáć. Abowiem kto milczy á niemowi oto / ten iuż przyzwala ná Decret. Speculo Saxon:lib:ij, articu:6. Et Iure Municip: articulo 14. et articulo 20.

APpelluie gdy ktho / á nieprzynieſye ná dálſzym dniu gdy iuż rok przypada ſkazánia / álbo rzeczy pomocney / álbo niedowiedzieli Legale impedimentum, tedy ſwą rzecz tráci / ten co áppellował. Speculo Saxonum lib:ij, articu:6. Et Iure Municipali articulo 14. et articulo 21.

APpellácya gdy kto vczyni / Tedy w tey rzeczy áni ſtroná áni Sąd niema dáley poſtępić / áż Appellácya przez Sędziego do kthorego Appellowano / będzie odpráwioná. Iure Munic: articulo 14. et articulo 17. Et Speculo Saxon: lib: ij, articulo 12. et articulo 13.

APpellowáć od Jednaczow nikth niemoże. Speculo Sax:lib:i, art:55. et lib:ij, artic:11. Et Iure Municip: articulo 11.

O Przekazkach / przez kthore sye ieden może wyiąć / gdyby ku práwu niestánął: iáko tá ćinnicy zową

LEGALE IMPEDIMENTVM.

LEgale impedimentum To sye Polskim Jezykiem rozumie / Przyczyná słuszna á sprawiedliwa / prze ktorą gdyby kogo záſthálá á záſzlá / iżby niemogł dosyć vczynić / Sądowemu skazániu: tedy sye tym wymowić może / żeby v Sądu być niemogł: Naprzod gdyby Więźniem był. Niemoc ćieszka tákowa prze ktorąby przydź niemogł do Sądu. Ggyby też był ná pielgrzymowániu/

żeby mu tego przed tym pokiby nieuſzedł/niepowiedziano/álbo go zápozwano: tedyby ſye tym wymowić niemogł/gdźieby mu opowiedźiano. Wypráwá woienna/álbo thez wielkie wylanie wod/żeby przebyć niemogł: álbo ktoby był w inych ziemiach ná kupiectwie. A thák tym ſye ieden wymowić może/że o ſzkode nieprzyydźie/gdy iedno tego wedle práwá dowiedźie przyſyegą/co ma vczynić/álbo Poſeł/ktory ty rzeczy opowieda/álbo on ſam gdy ſye wroći/od kogo te rzecz opowiedáią: A ná woley bedźie Powodowey/to ieſt tego ktory żáluie/kogo bedźie chciał przypuſćić ku przyſyedze/ieſli Poſtá/ktory opowiedał przyczyne ktorą s tych/czyli ſámego onego czyiá rzecz ieſt/gdy bedźie. A gdźieby tego przyſyegą niedowiodł/vpádnie w ſwey rzeczy. Tákże też Rekoymia że powinien odpowiedźieć/zá kogo reczył. Ná thez opowiedźieć gdźieby ktorą przekazká s tych byłá/gdyż wszytke obrone rekoymia ma mieć/ktoraby przyſłuſzáłá temu zá kogo reczył/á ktoraby ſłuſznie ſpráwá być miáłá. Speculo Saxon:lib:ij,articu:7. Et Iure Muni:artic:47.

O Jármárkach.

NA Jármárkach wiele ſye tego przygadza/ że poddáne z innego Práwá ſądzą/ o kożdą rzecz/ o ktorąkolwiek kto żáłuie/ ku krzywdzie nie thylko onym ktore ſądzą á niegdy vciſkáią: Ale też y ku krzywdzie tym pod ktorych wierzchnoſcią ſą: y przezwáli tho Jármárcznym Práwem/ ći co krzywde czynią. Gdyż ktorymkolwiek Miáſtam Jármárki dawáią/ nieopiſnią tego/ áby co czynić mieli s krzywdą czyią: Aczkolwiek w Máydeburſkim Práwie nápiſano/ w ktorych rzeczach w innym práwie/ niżli w tym w ktorym ſyedzi/ odpowiedáćby kożdy powinien. A wſzákoż iż zwyczay/ też zá práwo ieſt: tedy ten obyczay był záwſze/ y ma być chowan tu v nas w Polſzce/ że niemaią być inne rzeczy ſądzone/ iedno gdyby kto obiecał/ álbo ſye viścił/ tám ná tym mieyſtcu gdzie Jármárk/ iżby álbo dług płácić/ álbo kupią poſtáwić miał/ á nieuczynił temu doſyć. Także też Rekoymia gdyby reczył zá kogo/ thedy tákże też może być ſnim czyniono/ iáko y z Iſtcem/ ál-

bo o iákiej-

bo o iákieżkolwiek długi álbo wyſtepy / gdyby nieoſyádły był / á támby go przyſcigniono : tám ſye viſcić álbo vſpráwiedliwić ma. Też w przedawániu / w kupowániu /ktoreby tám ná Jármárku czynili gdyby iáka roznicá przyſzłá / tám ſye o to máią roſpráwić : gdyby thez v kogo krádzioną rzecz záſtano/álbo izby thám iáka fálſzywą kupią przedał/álbo gwałt vczynił:álbo kogo zábił/ránił támże : Tedy s ſtrony wyſtepu może tám być ſądzon. Ale o inne wſzytki rzeczy niemogą ſądzić chociá ná Jármárku / wedle ſtárádawnego zwyczáiu ktory ieſt zá práwo. Bo iużby w onym práwie w ktorym ſyedzą ſpráwiedliwośći ſzukáć niepotrzebá / gdyby ſye mieli ſądzić ná Jármárkach o wſzytko / coby był y zły przykład y wielki vćiſk ludziom. A też in Iure Municip:artic:28,in Gloſſa. tám wyrázono w ktorych rzeczach kto powinien w innym Práwie odpowiedáć. Bo y krzywdáby byłá/pánom tym czyiby poddáni byli:Y nietrzebá by iuż tym obyczáiem ſpráwiedliwośći ſzukáć / tám gdźie mieſzkánie máią / gdyż to Regula Iuris, Quod Actor ſequitur forum rei. Iużby ſye tym gwałćiłá Iurisdicya tych ktorzy imienia máią cũ omni Iure et dominio. Bo ktoby mogł o kożdą rzecz gdźieżby kolwiek záſtał/thego/od kogoby ſye krzywde mienił mieć ſpráwiedliwośći ná nim dochodźić/

iużby nie-

iużby nietrzebá / spráwiedliwośći szukáć w oney Iurisdicyey gdźie poddány śyedźi. A thák et ex Iure, et ex consuetudine, kożdy tám powinien / in illa Iurisditione spráwiedliwośći szukáć / gdźie kto osyadł / præterq; in istis casibus, iáko śye nápisáło.

O Wielkierzu.

Plebiscitum / Wielkierz / kthory sobie Miástá czynią / ná thy śye śćiąga / kthorzy nań przyzwaláią / álbo ktorzy ij sobie stáwią zá Práwo. A gdy śye vkaże że ták przed tym sądzono / álbo y wierzchni Pan potwierdźi / thedy ij powinni dźierżeć ći co nań przyzwaláią / á co pod tym práwem śyedzą. Bo by to miáło śye śćiągáć ná inne / iużby to był nie Wielkierz ále práwo: á osoby ktore nie representuią publicam personam, tedy práwá stáwić nie mogą. Speculo Saxonū lib: ij, articulo 47. Et Iure Municip: articu: 1. et arti: 22. et arti: 14. et arti: 44.

O Przywile=

O przywileiach/ chyrográphiech/ y o rece własney.

GDyby kto Listh ná sye dał / á dowodzonoby nań iego listhem / á onby sye pieczeći swey przał: tedy gdy sámotrzeć przysyeże / że to nie iego pieczeć iest áni była/ tedy wolen będźie. Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

PRzywileie thym bywáią trácone: Naprzod/ ieśliby skrobány był/álbo znácznie co przypisano: álbo iżby vkázował / do innego pierwszego Przywileiá/á tegoby pierwszego nie było: ieśliby też przećiw pospolitemu pożytku co było ná nim: álbo gdźieby dano do czásu/ á czás ten iuż minął. Gdźieby też dano náprzećiwko

prawu czyiemu / kthoryby pierwey prawo miał. Iesliby go też kto nieużywał / albo ináczey go vżywał nizli iego Przywiley obmawia. Speculo Saxonum lib:i, articulo 49. A ták listy gdy ie do Sądu przynoszą pilnie máią być ogledowány. vt de hoc Speculo Saxonum lib:ij, articulo 42.

O Sługach.

Sługá kthoryby rzeczy Páná swego przedał / przegrał / álbo zástáwił: Pan thego prawem v kogo rzeczy są dochodźić y doydź może: Wszákże ty dwie rzeczy ktoreby Sługá álbo Syn / ktory zá sługe ma być rozumian / w thákiey mierze co vczynili / thedy pan powinien dźierżeć: Pierwsza rzecz / kiedyby kupiectwo spráwowáć poruczono / á zwłaszczá gdzieby im Pan pieczeći zwierzył / áby iego imieniem spráwowáli: co Sługá wtym vczyni / powinien pan dźierżeć. Druga /

gdźieby ty domy/iáko kárczmy/s kąd pożytki idą spráwowáć im polecił: ieśliby co sługá w tákich rzeczach vczynił/przedáwáiąc/álbo kupuiąc/ álbo pożyczáiąc/ ták iżby oná rzecz należáłá/á ciągnełá sye ktemu / co mu poruczono: tedy to pan powinien dźierżeć. Albo gdźieby też Syn álbo Sługá vczynił coby ku pożytku Oycá álbo Páná było: iżby pieniedzy ná to pożyczył/ áby dług był zapłácon/ álbo sługam/ iżby ich myto zápłácono/álbo ie też stráwą opátrowano:álbo gdźie by iuż dom vpáść miał/ iżby go z onych pożyczánych pieniedzy opráwiono / tedy pan powinien to dźierżeć. Speculo Saxonum libro iij,articulo 6.

SŁugá gdy bes przyczyny od Páná swego odeydźie / álbo vćiecze: powinien tyle pánu zápłáćić/zá co go Pan smowił. A ieśli co przed tym wźiął ná myto / thedy powinien wedwoy násob to zápłáćić. Speculo Saxonum lib: ij,articu:32.Et Iure Municipali articulo 80.

SŁugá wolny/gdźieby o zapłáte páná swego pociągał:ma thego przysyegą dowieść. Ale ieśliby Pan ciągnął sye do thego á dowieść chćiał że mu zápłáćił/ Thedy bliższy bedźie dowieść niżli sługá. Speculo Saxonum lib:i,articu: 22.Et Iure Municip:articulo 78.

SŁugá viednány od swego Páná niemoże odidź przed czásem/poki niedosłużý:oprocz dwoiey przyczyny / álbo żeby sye ożenił / gdyż Małżeństwá Swietego niema nikt przekáżáć. Druga/ gdyby ná sługe przypádłá Opieká kthorych dzieci/ ktorymiby sye opiekáć musyał: Abowiem pánu niebedzie ták wielka szkodá / choćia sługá odeydzie/ iákaby byłá dzieciam/ gdyby bedąc ich opiekálnikiem / niedozrzał ich. A ták kto co czyni czego práwo dopuszcza/zá tho nic niepokupuie. Speculo Saxonū lib:ij, articulo 33.

PAn żadny niepowinien o wine sługi swego odpowiedáć: oprocz gdyby go obwiniono/ Twoią wolą twoią pomocą sye tho stáło/Tedy powinien o to w práwie odpowiedáć. Iure Municipali articulo 80.

ZA sługe Pan niepowinien wiecey zápłáćić/ gdyby przyszło ná iáką opráwe tylko ile iego mytá v niego sstawa : oprocz żeby s Páńskiego roskazánia co vczynił/álbo żeby s Páńskim wiedzenim to vczynił. Iure Municip:articulo 80. Et Speculo Saxonū libro ij, articulo 32. Et libro iij, articulo 6.

Sługá gdy

SŁugá gdy vmrze/ tedy Pan powinien záplácić myto iego bliszszym/ to co sługá zásłużył/ á co słudze miał dáć/ á co zásłużył do czásu śmierci swey. Tákże też kiedy Pan vmrze/ tedy Potomkowie iego powinni sługam służbe płácić: A gdźieby Potomkowie nieználi sye ktemu/ á zápłácić niechćieli: tedy przeciw Potomkom bliszszy iuż sługá dowieść/ ná służbe swoie. Iure Municipali articulo 80.

SŁugá rzeczy Páńskich przegráć niemoże: Bo gracz iest iáko Zboycá: bo by mogł inák mieć tego pieniądze s kthorym gra/ iżby ie mogł wydrzeć álbo vkráść/ tedyby niegrał: Ale iż tego niemoże vczynić/ igra thego dostáć chce. V kogo też fálszywe kostki nayda/ ma być karan iáko złodźiey. Speculo Saxonum libro iij, articulo 6.

O Prokuratorách.

PRokuratorá powinien Sedźia dáć / ktoby go niemiał ktho oń prosi. Speculo Saxonum lib: i, articulo 60. Et Iure Municip: articulo 16.

PRokuratormi niemogą być / A zwłaszczá w Swieckich rzeczach / ludźie niespełnego rozumu / lath rostropnych ieszcze niemáiący: Kácerz / Mnich / Zyd / Káplan / Niewiástá. Iure Municip:articulo 16. Et Speculo Saxon: lib:ij, articulo 63. Et Iure Municip: articulo 42.

PRokurator gdy by go Sedźia dał komu / áby od niego rzecz mowił: wymowić sye s tego niemoże. A gdźieby sye wymawiał / bes słusznych przyczyn: tedy go Sedźia słucháć potym niewinien / y może mu zákázáć v swego sądu mowić. A ty przyczyny są s ktorych sye słusznie może wymowić: Naprzod gdyby miał mowić przećiw pánu swemu / przećiw powinnym á krewnym przyaćielom: przećiw innym powinien mowić / gdy mu Sedźia każe: álbo gdyby

miał záśćie

miał záſzćie á nieprzyaźni s tym / od kogoby mowić miał / tym ſye też ſłuſznie wymowić może. Speculo Saxonum libro i, articu:60. Et Iure Municipali articulo 42.

PRokurator/kthoryby co zdrádliwie vczynił/iżby vmyſlnie á dobrowolnie ku ſzkodźie tego czyieby rzecz ſpráwował / dał ná ſobie zyſkáć: álbo też wiedząc iuż położenie rzeczy/y obrony ſtrony tey / czyiey ſye rzeczy ſpráwowáć podiął / żeby do ſtrony przećiwney przyſtał / y ſpráwował álbo bronił rzeczy onego / przećiw ktoremu być miał / ku ſzkodźie pierwſzego/ktorego rzeczy ſpráwowáć ſye był podiął: zá to táką winę á pokutę odnieść ma / iż bezecnym zá tho być ma. Speculo Saxonum lib:i, articulo 60.

Then Artykuł ácz w Máydeburskim Prá wie nienápisány iest/ áni kniemu należy:

Ale iż postáwion w Polskim Práwie z słusznych przyczyn / w roznicy ktoraby sye mogłá niegdy przydáć/ iákoż y przydawa/ miedzy Szláchtha á Mieszczány / około Gwałtow / á imowánia Szláchty/ w Mieściech : tedy áby swowolni álbo opili / swowoleństw á gwałtow nieczynili w Mieściech/ á thym śmieley/ gdźieby żadnego karánia oto niebyło. Mieszczánie też áby ledá zá przyczyną á vkwápliwośćią ná gárdłá Szláchecktie sye nieuspieszáli : ponieważ też tho bywáło / iż w nocy ludźie pijáni / sądźili y karáli ná gárdle Szláchte : Tedy áby ná obiedwie stronie było powćiągnienie : Szláchtá áby gwałtow nieczyniłá / á Mieszczánie też áby sye ná gárdłá ich nieskwapiáli : tedy ty Artykuły w Polskim Práwie są nápisáne / kthore sye tu Polskim iezykiem nápisáły . Ale iż w máłych

Miásteczkach od swowolnych ludźi/ wielkie sye gwałty dźieią/ nie tylko ku krzywdźie tym / ktorym sye gwałt dźieie/ ále też y Pánom á Szláchćie w ktorych Miásteczkach ich poddánym tákie gwałty bywáią czynione: á vbodzy ludźie co nie umieią/ áni otym Práwie wiedzą/ boiąc sye karánia/ bronić sye niesmieią. Tedy áby wiedźieli i zá iákim gwałtem/ możonoby Szláchtę imowáć/ á co zá gwałt może być rozumiano / iżby sye nie potrzebnie ninákogo nieskwapiáli/ ále też gdźieby im do tego przyczynę dano / áby Gwałtowniká ieli: tylko áby sye we wszytkim wedle Státutu záchowáli: Bo ktho co wedle práwá czyni/ tedy oto w pokuty niewpada/ áni otho karánia zásłuży.

Státut około gwałtow w Thoruniu vczyniony Roku 1520.

IZ byłá powstáłá rożność wielka/ á szkodliwa w Krolestwie náßzym miedzy Szláchtą á Miásty/ o to/ iż Szláchte ná gwałcie zárázem imowano: My ná then czás dla walki ktorąśmy w Prusyech zábáwieni/ dla wiecznego zrządzenia vstáwićieśmy nic niemogli: A wszákoż dla pokoiu poddánych náßzych/ zá rádą Rad náßzych/ y wszythkich Posłow ziemskich vstáwiamy/ iż gdyby kthory Szláchćic w Mieśćie náßzym/ álbo w Miásteczkach Duchownych y Swieckich/ poddánych Krolestwá náßego/ ná gwałcie przes Vrząd mieyski byłby iet/ Thedy tháki Szláchćic ná gwałcie poimány/ ma być dzierżan ná Ratuszu/ Miástá álbo Miásteczká gdzie go poimáią. A wszákoż vrząd Mieyski niema go sądźić

ma go Sądzić áni karáć/áleż zá obwieszczenim á zá żądánim ich Stárostá álbo podstárosci/w ktorego Stárostwie álbo vrzedzie Miásto álbo Miásteczko leży/przy tym Sądzie ktory osądzą/ przeciw temu gwałtownikowi bedzie. A gdzie Stárostá/álbo Podstárosci nász ná iedne skáżni z vrzedem sye zgodzą: Tedy ten Szláchcic wedle skazánia Stárosciego álbo Podstárosciego y vrzedu Mieyskiego ma być karan. A iesliby Stárostá nász álbo Podstárosci niemogł sye zgodzić z vrzedem Mieyskim: thedy ten Szláchćic w poććiwym więzieniu ma być dzierżan/ ták długo/ áż od Máiestatu nászego Krolewskiego/ náuke Stárostá y vrząd Mieyski bedzie miał/ iáko thákiego poimánego skázáć á skáráć máią: á wtym czásye dawnosć niepoydzie/ áni sye ią ten Więzień bedzie mogł bronić. A iesliby w ktorym Miásteczku álbo w Mieście/ przeciw tey vchwale wystąpił/á niezáchował sye: Tedy przes Stárostę nászego pod ktorego Iurisdicyą/ á w powiecie to Miásto álbo Miásteczkoby było/Burmistrz ná ten czás bedący z iednym Ráycą máią być poimáni y máią być ścieci.

Drugi Státut ktemu tež/ wszákže nieco odmieniony. An: D. 1527.

LO sye gwałtow w Miesciech álbo w Miástheczkach Krolestwá nászego dotycze: iesližeby ktory Szláchcic gwałt vczynił / w Miescie álbo w Miásteczku / iżby kthorego człowieká vbił/ álbo krzywde gwałtem komu vczynił/ Iać go Mieyski vrząd może: Ale go áni sądzić/ áni ná karánie skázowáć tákiego / iedno przy oblicznosci vrzedu Grockiego niemáią.

Státuth

Státuth Królá Zygmuntá Augustá.

W Státucie Toruńskim Roku 1538 opisano iest dostátecznie/ iáko sye máią záchowáć Mieszczanie o koło Szláchty/ kthory wewszem dźierżan być ma/ ktory Státut vczynion Roku 1550.

A Iżby omyłká niebyłá/ iákiby gwałt miał być o ktoryby Szláchćic/ gdyby był poimán/ ná gárdle mogł być karan: Tedy/ gdyby ná Rynku/ ná podsyeniu/ álbo wdomiech Mieyskie ludźi onego Miástá bił/ ludźi rąbał/ ná dom sye ná kogo dobywał/ álbo theż komory odbijał/ álbo białym głowam gwałt czynił/ álbo ludźi rozbijał z ich máiethnośći/ mocą/ gwałtem im brał/ gdyż y ná drodze tego czynić niedopuszczą/ áby ktho kogo łupić miał/ Ale o to karzą/ á owszem wiec w Mieśćie: táki może być bespiecznie

poimany/iáko Gwaltownik/ y może być przeciw iemu postepowano / iáko tho w Statucie stoi. Ale gdźieby kto gospodą stał / żeby tám ktho do niego przyszedł/álbo żeby s kim grał/álbo w kárczmie pił/ iżby kogo ránił / Mieszczáninná onego Miástá/tym gwaltu nieuczyni/y ná gárdle o to karánia niezásłuży. Bo to iuż za gwalt niemoże być poczytano/ ále zá zwáde.

IEst też to poniekąd niemáły gwalt/ ktory ma być rozumian/nie zá iedney osoby krzywde ále zá wszytkiego Miástá/á za krzywde pospolitą ich / iż drábiny kthore ku gászeniu ogniá nágotuią posyeką/porabią naczynie w kthorym wodá stoi przed Domem dla gászenia ogniá/ także/ á snadźby tho mogł ktho vmyślnie czynić pod bárwą pijaństwá/ áby niebyło czym gásić: á ták gdźieby to notorium było / Tedy áczby go poimano / Stárostá ma rozeznáć/ iesliby o tho gárdło zásłużył/ gdyby przed nim tákiego gwałtu dowiedźiono. Acz tego w wielkich Mieśćiech ná vlicách niestáwiáią / ale w tych mnieyszych Miásteczkach pospolićie. A gdźieby tego iákim karánim nieogrodzono / tedy nádáremno tákie przypráwy ku ogniowi gotowáćby sye miáły.

Poniewaz

Ponieważ ták wiele potrzebá iest vstaw czynić/dla dobrego rządu/iáko też dla spráwiedliwości. Tedy gdyż wielesye tego przygadza/iż prze nierząd prze niedbałość/prze zły sposob/ Miástá/Miásteczká częstokroć pogorywáią/ á zwłaszczá tu v nas w Polszce/ iż niemász żadney spráwy około tego/ skąd wiele ludzi ku nędzy przychodzi/Miástá wobec vbożeią. Tedy gdyż też to iest rzeczy pospolitey potrzebá/á niemáła/áby y ná tym lepsza spráwá byłá/tedy wielka tego potrzeba/áby w Mieściech w Miásteczkách był ten sposob vczynion/ á iżby to iuż obecnie/zá iedne vchwałe á vstáwe mocnie dzierżano/ áby gdy Ogień przyydzie/ kożdy wiedział co czynić ma/ á iáko sye spráwowáć/áby zá lepszym rządem/ ták często tá szkodá nieprzychadzáłá/iáko przychadza/á Boże day nigdy. A ták sye tu sposob pisze/ktory ieślisye będzie ták záchowywał/tedy zá łáską Bożą/zá dobrym rządem á sposobem/áczby kiedy Ogień wyszedł/ przygodnie álbo zá przyczyną złego człowieká/ tedy broniąc sye temu/ máłą szkodę ludzie wezmą: gdyż to iest stáre á prawdziwe przysłowie/ iż strzeżonego pan Bog strzeże: á ku wszythkim

rzeczam

rzeczam dał pan Bog rozum/ dał media/iáko w kożdey rzeczy postepowáć/ á czynić człowiek ma ku dobremu swemu /y powinien sye kożdy nieprzyacielowi swemu bronić: tákże thez y Ogniowi/ktory ták wiele szkody czyni/iáko ieden wielki nieprzyaciel. A iż ty wszytki rzeczy nie wszedy mogą być ktore sye thu nápisáły/ iedno w wielkich Mieściech: A wszákoż wedle możnośći á dostátku / wszedy sye máią bronić spilnośćią.

NAprzod áby byłá pilna Straż ná Ratuszu/ á owszem w nocy / s kąd może widzieć po wszytkim Mieście / áby gdyby sye ogien vkazał/áby Stroż oznaymił/gdzieby gorzáło : y máią mieć tám gdzie straż syedzi / kilko Proporczykow / áby wednie / kedyby gorzáło / áby tám proporzec wystyrczył. A iesli wnocy/tedy Lampy/iáko zową po Polsku Kágánce ma wywiesić / áby ludzie ták wednie iáko wnocy / onym sye znákiem spráwowáli / kedy gore / á ku gászeniu ogniá biezeli. biez

MIásto/álbo Miásteczko ma być rospisáno / wedle wielkośći / iesli wietsze thedy ná wiecey cześći : kożdey cześći dáć Superintendentá/ kthory kożdy ná ten vrząd ma przysyądz wiáre y pilność : y ma mieć wszythki ná Regestrze / kthore pod swym poruczeństwem będzie

miał . A

miał. A gdzieby sye potym dowiedział / iżby kto z iego poruczeństwá / ná ten czás gdyby gorzáło / ku ogniu niebieżał / ma ij vrzedowi Mieyskiemu defferowáć. A iesli sye słusznym swiádectwem táki niewywiedzie / iż był v ogniá / gásił / ták iáko należáło / gárdło iego ná łásce być ma. A wszákoż gdzieby przy żywocie ostáwion / ma być iednák winámi karan. Máią też roskázáć s ktorey częśći Miástá / s czym kto bieżeć ma / iedni z wodą s siekierámi / z osekami dla odzieránia domow / áby dodawáli tym co gászą á bronią.

Jtem / w kożdym domu máią być potrzeby / ku gászeniu ogniá / wody w stągwiách / ná strychu / wiádrá / oseki / drábiny / áby to było pogotowiu wszedy.

¶ Tákże też ná Ratuszu / máią tákie wszythki rzeczy mieć pogothowiu / iż gdzieby Krol iego Miłość był / Dworzánie / Służebnicy ich / Szláchtá / Duchowieństwo ku gászeniu ogniá / iżby bieżeli á gásićby chćieli : ponieważ ći żadnych przypraw / do ogniáby niemieli / áby z Ratuszá potrzebámi ku ogniu kożdego tákiego opatrzono.

¶ Jtem / Cieśle powinni bieżeć wszytcy z Linámi y s przyprawámi / kthoreby ktemu potrzebne mieli.

¶ Jtem / Láziebnicy / towárzysze ich / ze wszyt-

kich Láźien/áby ku ogniu bieżeli z wiádry/á iżby dodawáli wody tym co gászą/ áby iedni ná gorze domy obijáli/ á drudzy z dołu/ áby im dodawáli wody/y czegoby potrzebá byłá ku gászeniu.

¶ Item/ Kto beczkę wody napierwey przywieźie ná plác thám gdźie gore/ máią mu dáć Trzydźieśći groszy: kto drugą przywieźie/pietnaśćie groszy: kto trzecią/ orth. A potym kożdą beczkę po trzy grosze / ile ich przywiozą/ áby thym chutliwiey wodę wieźiono.

¶ Item/z Rády niektorzy áby ná ten czás byli/ludźi ku bronieniu ogniá áby przywodźili/ co może być z nawietszą pilnośćią.

Kwáternicy ktorzyby też swego vrzędu ná ten czás niebył pilen á zániedbawał tego ná co vstáwion/áby był karan.

¶ Item/Gdźieby gorzáło/ktoby domu swego niechćiał otworzyć / á ludźi puśćić dla gászenia/ná gárdle ten ma byc karan.

¶ Item/ Ktoryby swego porucznicá tho iest Kwátermistrzá niepostuchał / álbo sye nań syegnał/ ná gárdle ma być karan.

¶ Item/w kożdym domu áby ten sposob był/ áby Gospodarz álbo gospodyni/á zwłaszczá stáry ktoryby gásić niemogł / z osobą álbo zedwiemá/rzeczy co są wdomu poprzątał/ álbo wynosił / á drudzy áby ku obronieniu ogniá bieżeli/ á

kożdy Kwá-

kożdy Kwátermistrz ma to iuż mieć ná spisku/ wiele ich w domu ku poprzatániu rzeczy ma o=stáć/á wiele ich też ku gászeniu ogniá bieżeć ma.

¶ Item/ Máią też mieć Ráyce ná Ratuszu/ wszytkich ludzi Regestr w Mieście / áby wie=dzieli co ich máią zbroynych obráć / á ostáwiáć ná plácoch tám gdzieby tego trzebá / dla tey po=trzeby/ iako sye niżey napisze.

¶ Item/ Dla złych ludzi/ktorzy dla korzyści/ ogień niegdy zákłádáią/á wten czás pod tą bár=wą iákoby rzeczy wynosili/tedy krádną / y tym co noszą wydzieráią.A gdy będą wiedzieć dobry rząd á sposob/iż będą rozumieć/iż tym obyczáiem korzyści mieć niebędą mogli / y owszem karánie/ gdzieby tákiego vłápiono/tedy sye rychley od zło czyństwá powściągną/gdy niebędą mieć korzyści prze ktorąby ogień zákłádáć mieli. Bo zá tháko=wym łupiestwem/Miástá y miásteczká vbożeią thák wiele/ iáko y od ogniá. Abowiem gdy mu dom zgorze/ostátek mu roskrádną/tedy iuż tym o=byczáiem ku vbostwu przyydzie.A gdzieby wżdy rzeczy zostáły/ chociaby dom zgorzał/tedyby lac=nieysye zámoc mogł/ gdyby wżdy przy czym zo=(stał.

☞ A przeto ma iuż mieć vrząd Mieyski pewny poczet ludzi zbroynych / kthorzyby czásu ogniá/bądź w Vlicach/ bądź w Rynku gdzieby gorzáło/ A gdzieby thego potrzebá vkazáłá/ áby

tám ſtáli/ktoby rzeczy wynoſił/áby im v ſyebie kláść to roſkazáli: ktoryby niechćiał/ álbo żeby vćiekał/ áby go poimáli á do więzienia/áby ij poſtáli/A zwłaſzczá nieznáiome: oprocz tych ktoreby ználi/ álbo iżby ſwe rzeczy noſili/ żeby w podeźrzeniu niebyli. Y gdźieby thez náleziono potym v kogo choćiaby tez v obcego / coby w ten czás zginęło/gdy gorzáło/ieſli pod támtą Iurisdicyą będźie v kogo tá rzecz záſtána/pod támtąż Iurisdicyą v ktorego táka rzecz záſtaną / máią nań ſpráwiedliwośći żedáć / iáko ná złodźieiá.

¶ Aczby tez y gdźie indźie tákie rzeczy záſtano/ tedy żedáć ſpráwiedliwośći / iáko o złodźieyſtwo/oco ſye kożdy będźie powinien ſpráwowáć iáko o krádźione rzeczy. A gdźie ſye ſłuſznie niewywiedźie/ áby był ná gárdle karan.

¶ Item / co nieſłużą iáko ie zową po Polſku Hultáie/Zebracy : Bo pod tym płaſzczem wiele ſye złych ludźi zákrywa / co z inąd przychodzą/ á choćia tez tám mieſzkáią/nie ſłużą/nie robią/ żadnego obchodu niemáią / y gdy niema nic że iuż wſzytko przełotruie/ tedy táki rád zápali/áby ſye zdobył. A przeto thákie gdyby ſye chowáli/bądź w domiech álbo w piwnicach / áby Goſpodarz kożdego tákiego/ Burmiſtrzowi y Rádźie opowiedźiał: A gdźieby nieopowiedźiał/á vrząd ſye potym thego dowiedźiał / ma być oto ſrodze ka-

ran. A vrząd ſye ma pilnie dowiádowáć / s kąd ieſt / czym ſye obchodzi: Bo z obchodu á z żyćia iego łácno poznáć robotniká / rzemieſlniká / ſługe: łácno ſye thez dowiedźieć o łotroſtwie tych ktorzy nic nieczynią / ieno piją / gráią / rychley złe vczynią niż dobrze. A przeto trzebá ná ty ludźie vrzednikom baczenie mieć / á tákiey inquiſicyey nie zániedbáwáć / á niezániecháwáć. R gdźie vrząd nieczyni tákich rzeczy / ktore ná ich vrząd należą / á ku dobremu ſą / iuż winni ſą tego wſzythkiego złego / co ſye dźieie / gdy niedbáłośćią á nieopátrznośćią / przyczyne złym rzeczam dawáią.

¶ Item / Kthory Mieſzczánin Sługe Mężczyzne álbo biáłą głowe przyymuie / kthoregoby przed thym niebył swiádom / ma ſye dowiádowáć s kąd ieſt / gdźie ſłużył: tákże thez komornikow / hultáiow / áby ſye przypátrowáli / czymſye obchodzą / co kożdemu Goſpodarzowi łácno obáczyć y dowiedźieć ſye / iáko ſye kto w iego domu rządzi. Abowiem w Mieśćiech záwártych / ten ktory chce złe vczynić / kthory swiádom rychley y smieley ogien záłoży / álbo z naymu álbo prze ſwą korzyść / iáko ſye to przed tym nápiſáło: y trudniey ſye domowego vſtrzedz / gdyż obcy á nieswiádomy / nie ták tego łácno dowiedźie / áni ſye też tego ták smiele waży / iáko domowy ktoremu to łátwie przyydźie ták wednie iáko wno=

cy/ vpátrzywszy czás/ nieboiąc sye żadnego po-
dezrzenia ogień záłożyć.

☞ A gdy będą Gospodarze ten porządek wdo
miech swych czynić/ Tedy y czeladź ich sámi dla
syebie będą ostrożnieyszy y w Domiech opátrz-
nieyszy/y rychley powiedzą/gdźieby iákiego czło-
wieká podezránego wdomu baczyli.

¶ A iż nie tylko w ten czás gdy iuż gore/ ále
przed tym máią sye ogniá strzedz/ áby prze złe o-
pátrzenie przes ogień ku szkodźie nieprzyszli: má-
ią być ná to obráne osoby/ áby ná kożde Suche
dni kominy oględowáli/á tego nieomieszkawáli/
iżby kominy przed ogniem były dobrze obwáro-
wáne: A v kogoby nálezli kominy źle opátrzone/
álbo sadz pełne/ Tedy máią go vrzędowi deffe-
rowáć/ áby był zá to karan.

¶ A iáko dobre vstáwy są ku wielkiemu pożyt
ku ták też gdźie co nieobácznie/ á nierozmyslnie
sye postánowi/ tedy to więcey ku szkodźie á niżli
ku pożytku. Gdźie thez to iest iedná vchwałá/tu
ná wiele mieystcach w Polszce/iż gdźie sye w ko-
minie zápali/tedy day kopę ná Ratusz winy/y do
świádczona rzecz iest/że wiele rázow tym wielká
szkodá od ogniá wMieśćiech sye stawáłá/dla te-
go/ iż ten v kogo sye zápáliło/á zwłaszczá wnocy/
boiąc sye płácenia winy vstáwioney/tedy chcąc
sam zágásić/ y bronił áby nikt niezáwołał/ iż sye

zápaliło: A ták y on dom zgorzał y inny przy tym: á gdźieby było wczás ludźi ostrzeżono / thedyby byli vgásić mogli. A przeto nie wten czás tákich win vstáwiáć álbo bráć máią kiedy wietsza szkodá á niżli pożytek s tego bedźie: Ale ná ten czás kárác máią / gdy kogo defferuią / iż złą opátrznosć w domu swym około ogniá ma / álbo iżby tego nieuczynił iáko vstáwiono á roskazano.

¶ A iżby Ludźie sye nie mylili á wiedźieli o tych wszytkich rzeczach / czego sye máią strzedz / á iáko ogniá máią bronić: thedy to máią wobec wszythkim ludźiem opowiedźieć / áby sye żádny niewiádomością niewymawiał: y niebyłoby źle w Mieyskie ksyegi to kázáć zápisáć / áby to było zá iedno Plebiscitum / gdyż tego nie iedno ná ieden czás / ále po wszytki czásy trzebá.

☞ A gdźie bedźie ten rząd / á sposob / poniewaź pan Bog gotow ku wszytkiemu / gdy sye ludźie o co dobrego przyczyniáią / raczy záwsze strzedz / bronic / á pomágáć / iż tákie szkody w Koronie / ná Miástá ná Miásteczká przychodźić nie bedą: y bedźie pan Bog obroną wtym / Co wszytko niechay bedźie Pánu Bogu ku cći ku chwale ná wieczne czásy.

Amen

Drukował Lázarz Andrzysowic w Krákowie.

Roku Bożego M. D. LX.